

kat. komp.

442760

BIBLIOTHECA
UNIV. JAGELL.
CRACOVENSIS

1858, 1

ЗАПИСКИ

ВИЛЕНСКОЙ АРХЕОЛОГИЧЕСКОЙ
КОММИССИИ,

ИЗДАВАЕМЫЯ ПОДЪ РЕДАКЦІЕЮ

ДѢЙСТВИТЕЛЬНЫХЪ ЧЛЕНОВЪ

Н. И. МАЛИНОВСКАГО

и

А. К. КИРКОРА.

№ 1.

ПАМІЕТНИКИ

C.

WILEŃSKIEJ ARCHEOLOGICZNEJ
KOMISSJI,

WYDAWANE POD REDAKCJĄ

RZECZYWISTYCH CZŁONKÓW:

MIKOŁAJA MALINOWSKIEGO

i

ADAMA H. KIRKORA.

№ 1.

WILNO.

DRUKIEM A. MARCINOWSKIEGO

1858.

780330

442760

III

1858, 1

Biblioteka Jagiellońska

1002499975

№ 1.

ЗАПИСКИ

РАМІЊТНІКІ

ВИЛЕНСКОЙ АРХЕОЛОГИЧЕСКОЙ
КОМИССИИ.

WILEŃSKIEJ ARCHEOLOGICZNEJ
KOMISSYI.

33085 III.

Годовое засѣданіе 11 Января 1858

Posiedzenie doroczne d. 11 Stycznia 1858.

11 Января 1858 происходило годовое засѣданіе Виленской археологической комиссиі подѣ председательствомъ председателя графа Е. П. Тышкевича, въ присутствіи его высокопревосходительства г. генераль - губернатора, генераль - адъютанта *В. И. Назимова*, ихъ превосход. г. попечителя виленскаго учебнаго округа, генераль - лейтенанта барона *Е. П. Врангеля*, г. начальника Виленской губерніи д. с. с. *М. Н. Похвиснева*, 9 другихъ дѣйствительныхъ членовъ, 3 почетныхъ членовъ и 6 членовъ - сотрудниковъ.

Na dniu 11 Stycznia 1858 r. odbyło się doroczne posiedzenie Wileńskiej komisji archeologicznej, pod przewodnictwem prezesa Eust. hr. Tyszkiewicza, a w przytomności Jaśnie Wielmożnego generał-gubernatora, generał-adjutanta *Włodzimierza Nazimowa*, tudzież w obecności JJ. WW. kuratora Wileńskiego naukowego okręgu generał-lejtenanta barona *E. Wrangela*, naczelnika gubernii Wileńskiej rzeczywistego radcy stanu *M. Pochwiśniewa*, 9-ciu innych członków rzeczywistych, 3-ch honorowych i 6 członków-współpracowników.

1.

Засѣданіе открыто слѣдующею рѣчью г. председателя гр. Е. П. Тышкевича:

Милостивые Государи,

Сегодня начинаемъ мы *третій* годъ жизни и трудовъ нашего ученаго учрежденія; третій разъ я имѣю честь давать предъ вами отчетъ въ дѣятельности этого учрежденія, руководство котораго ввѣрено мнѣ. Каждый разъ мы можемъ только съ гордостію указать на постоянное возрастаніе музея и археологической комиссиі, которыя поддерживаются съ од-

1.

Posiedzenie zagajonem zostało następną mową prezesa Eust. Hr. Tyszkiewicza:

Panowie moi!

Trzeci to rok rozpoczynamy dzisiaj bytu i prac naszej naukowej instytucji. Trzeci to raz mam zaszczyt zdawać przed Wami sprawę z czynności, których kierunek mnie powierzonym został, a za każdą razą tylko chlubić się możemy ze wzrostu muzeum i komisji, tak protekcyjnę przez rząd i miejscowe władze wspieranych, a przez gorliwość i naukę достойныхъ członków, co mó-

ной стороны правительствомъ и начальствомъ края; съ другой ревностью и научной дѣятельностью своихъ достойныхъ членовъ и жителей всего края.

Въ началѣ жизни нашего учрежденія трудно было съ полной вѣроятностью опредѣлить будущій характеръ и ходъ этой жизни. Теперь уже разрѣшена загадка.

Условіемъ жизни для каждаго ученаго общества — это стремленіе удовлетворять нуждамъ общества, отвѣтить его потребностямъ — и тѣмъ самымъ занять мѣсто въ семьѣ другихъ ученыхъ обществъ, составляющихъ одну сѣть человѣческихъ знаній. ИМПЕРАТОРСКІЯ археологическое общество и публичная библіотека въ Петербургѣ, первыя подали намъ руку на братство и помощь. Искренни были ихъ желанія и воля; ибо съ тѣхъ поръ Москва, Казань, Одесса, вступили въ постоянныя съ нами сношенія. Краковъ и Прага, источники славянской науки, заключили непрерывный союзъ съ нами. Личныя отношенія мои къ Стокгольму и Копенгагену, изъ которыхъ такъ много пролилось свѣту на предхристіанское прошлое Литвы, связали въ одинъ узелъ все то, что только можетъ быть полезнымъ для изслѣдованій и трудовъ Виленской археологической комиссіи.

На первомъ и главномъ планѣ дѣйствій комиссіи были исключительно поставлены древности, статистика и этнографія края. Орнитологическій кабинетъ, даръ графа Райнольда Тызенгауза, и получение музеумомъ въ свое распоряженіе минералогическихъ коллекцій увеличило прежній объемъ дѣятельности. Съ тѣхъ поръ организованъ при музеумѣ отдѣлъ наукъ естественныхъ. Онъ составляетъ единственное учрежденіе этого рода при Виленскомъ учебномъ округѣ. На первыхъ порахъ нельзя было оцѣнить богатства тѣхъ пожертвованій, но нельзя было и оставаться равнодушнымъ къ нимъ и не дѣлать попытокъ, обратить ихъ на общую пользу науки. Съ какимъ удовольствіемъ видимъ мы, въ настоящее время, въ нашихъ залахъ, преподаваніе естественныхъ наукъ воспитанникамъ здѣшнихъ учебныхъ заведеній, гдѣ приведенныя въ систему коллекціи оставляютъ въ умахъ молодежи впечатлѣніе сильнѣе самой теоріи. Съ какимъ удовольствіемъ намъ приходится видѣть эти залы наполненныя въ воскресные дни молодымъ поколѣніемъ жаждущимъ науки,

wie? przez cały kraj nasz, tak szczerze dżwigniętych.

W istocie, w początkach bytu naszego, nie można było z pewnością przyszłych powodzeń przewidzieć i oznaczyć. Dziś już to enigma rozwiązane zostało.

Każdego naukowego stowarzyszenia pierwszym warunkiem bytu, jest stać się potrzebnym i użytecznym, a przez to samo wejść do rodziny uczonych towarzystw, stanowiących jedną sieć wiedzy ludzkiej. CESARSKIE archeologiczne towarzystwo i biblioteka publiczna w Petersburgu, pierwsze swą opiekę złożyły na nas. Szczere ich musiały być życzenia i chęci, gdyż odtąd Moskwa, Kazań, Odessa, w ciągłe z nami weszły stosunki. Kraków i Praga, Słowiańskich badań stowarzyszenia i źródła, nieprzerwane zawiązały z nami stosunki, a osobiste moje związki ze Stokholmem i Kopenhagą, w których tak wiele światła na przedchrześcijańską cywilizację Litwy znajdujemy, w jeden niejako węzeł z nami spoiły wszystko, co tylko dla badań i poszukiwań Wileńskiej archeologicznej komisji przydatnym być może.

Pierwotnym celem zatrudnień Komisji były wyłącznie starożytności miejscowe, statystyka i etnografia. Dar Rajnolda hr. Tyzenhauza gabinetu ornitologicznego, a następnie oddane w wiedzę muzeum zbiory mineralogiczne, powiększyły rozmiar tych zatrudnień. Odtąd wydział nauk przyrodzonych, uorganizowanym został. Jedyne są to w tym rodzaju gabinety przy okręgu naukowym Wileńskim. Jak z jednej strony nie można było przewidzieć bogactwa tych darów, tak z drugiej niepodobna było obojętnie je uważać, i do ogólnej naukowej korzyści nienakierować. Dziś z jakąś pociechą widzimy wykład tych nauk w naszych salach, gdzie kolekcje systematycznie urządzone, silniej nad samą teorię w umysłach uczącej się młodzie, naukę tę gruntują — z jakąś pociechą przychodzi nam widzieć w dni niedzielne też same sale napelnione chciwą nauki młodzieżą, powtarzającą z książką w ręku lekcje przeszłego tygodnia. Czas tak spędzony w dni wolne od nauk, pięknie użyty, a próżnię nieczynności, i czecznych świątecznych godzin, muzeum nasze zastąpiło.

съ тетрадами въ рукахъ повтарающимъ уроки прошлой недѣли. Въ дни назначенные для отдыха, музеумъ нашъ заступаетъ имъ мѣсто пустой и бездѣтельной праздности.

Въ теченіи прошлаго года музеумъ нашъ обогащался какъ и прежде частными приношеніями. Всѣхъ жертвователей было 256, число пожертвованныхъ экземпляровъ 3,131; лицъ посѣщавшихъ музеумъ 11,800, изъ нихъ мужчинъ 8,559, женщинъ 3,241, слѣдовательно 4,649 болѣе противу 1856 года.

Послѣ того, какъ г. попечителю Виленскаго учебнаго округа угодно было отдать въ распоряженіе музеума минералогическую коллекцію, намъ предстояло собрать все, что представляеть въ этомъ отношеніи край нашъ. Намъ предстояло обратить вниманіе на геогностическіе пласты, чтобы неоставить безполезнымъ ихъ богатства. Результатомъ нашихъ стремленій въ этомъ дѣлѣ, пока, было открытіе матеріала для топлива — *лигнита*. Комиссія употребить отнынѣ все свои усилія, чтобы болѣе и болѣе уяснить эту новую отрасль.

Такимъ образомъ, мм. гг., наша дѣятельность распадается на два отдѣла — *на отдѣлъ древностей и отдѣлъ наукъ естественныхъ*. Каждый отдѣлъ достаточно обставленъ специалистами.

Съ искреннимъ удовольствіемъ мнѣ приходится донести, что печатаніе 1-го тома археографическихъ трудовъ приближается къ концу. Акты, заключающіеся въ немъ до сихъ поръ еще не были извѣстными. Они начинаются отъ введенія христіанской вѣры въ здѣшнемъ краѣ, т. е. съ 1387 г.

Препятствія, которыя представляли изданіе и въ отношеніи издержекъ печатанія и въ отношеніи совѣстнаго ученаго выполненія труда по приготовленію къ печати, уже преодолѣны. Изданіе будетъ прекраснымъ прибавленіемъ на общей жатвѣ плодотворныхъ трудовъ въ цѣлой имперіи.

Съ надежной на Бога, мы увѣрены, что наступившій годъ неуступить протекшимъ, что путемъ труда и науки мы достигнемъ до осуществленія своихъ цѣлей и тѣмъ отвѣтимъ достойнымъ образомъ и довѣрію Правительства и нуждамъ общества, во имя науки оживляющимъ провинціи подъ скиперствомъ обожаемаго нашего МОНАРХА.

Rok przeszły wzbogacały muzeum nasze jak i uprzednie lata ofiary prywatnych osób. Liczba tych osób wynosi 256, ilość ofiarowanych egzemplarzy 3,131; osób odwiedzających muzeum 11,800, z liczby tej mężczyzn 8,559, kobiet 3,241, a więc 4,649 więcej niż w roku 1856.

Kiedy podobało się JW. panu kuratorowi naukowego Wileńskiego okręgu, oddać w wiedzę naszą zbiory mineralogiczne, potrzeba było koniecznie zebrać wszystko, co kraj ten w tym względzie posiada, mianowicie pokłady geognostyczne, ażeby bogactwa tej ziemi niebyły dla pracujących obce. Odkrycie materiału palnego *Lignit* był owocem tych poszukiwań. Kommissya całej usilności dołoży, ażeby coraz to bardziej tę ważną gałąź wysświetlać.

Tak więc uczone nasze prace na dwa dzisiaj rozdzieliły się oddziały: *starożytności i nauk przyrodzonych*. Każden specjalnemi ludźmi w swoich przedmiotach dobrze jest osadzony.

Z prawdziwą przyjemnością przychodzi mi donieść, że druk pierwszego tomu prac archeograficznych zbliża się ku końcowi. Akta w nim zawarte, nigdy dotąd ogłoszone niebyły; poczynają się one od wprowadzenia wiary, to jest od roku 1387.

Wielki nakład wydania, trud około sumiennego wykonania tej pracy, już są pokonane; będzie to piękny snopek do ogólnego żniwa podobnych prac w całym cesarstwie.

Mamy ufność i nadzieję w Bogu, że rok następny nieda się upośledzić dwóm pierwszym, a postępując zwolna, pracowicie i uważnie, dojdziemy do urzeczywistnienia celów założonych, i odpowiemy godnie zaufaniu Rządu i potrzebom wspólnym, ożywiającym dziś te prowincje w imię nauki, pod berłem najdroższego naszego MONARCHY.

Засимъ д. ч. *Н. И. Малиновскій* прочелъ
слѣдующую статью:

Z kolei rzeczywisty członek *Mikołaj Ma-*
linowski przeczytał następną rozprawę:

DISCOURS

*prononcé le 11 Janvier 1858 à la séance du Musée d'antiquités de Vilna, par M-r
Nicolas Malinowski, sur l'appui accordé aux recherches archéologiques par
le Gouvernement Impérial.*

Messieurs,

Notre société, en célébrant aujourd'hui le troisième anniversaire de sa fondation, a le bonheur de pouvoir signaler un événement, qui tout en illustrant ses fastes et en lui ouvrant une source féconde de travaux et partant de progrès, redouble encore, s'il est possible, les sentiments d'amour, de fidélité et de reconnaissance, que nous portons à notre AUGUSTE SOUVERAIN.

Je veux parler de la munificence Impériale, par laquelle, grâce à une généreuse intercession, notre bibliothèque vient d'être enrichie.

Ce sont des monuments impérissables que la Science éleva à la gloire nationale. Leur portée pour les recherches dans le domaine de l'histoire et de l'art est immense. *Les Antiquités du Bosphore — Cimmérien et celles de l'Empire de Russie*, publiées avec une magnificence vraiment Impériale forment, malgré une lacune de plusieurs siècles, malgré une différence complète d'idées et de croyances, un ensemble admirable, une collection unique de ce riche héritage, que la Grèce ancienne légua au monde et de ces reliques inappréciables, que la Grèce nouvelle, chrétienne, institutrice de la famille slave, transmet à ses fils d'adoption, à ses vaillants et magnanimes défenseurs.

Si vous voulez bien Messieurs, m'accorder pendant quelques instants votre bienveillante attention, je vais essayer de résumer en quelques mots, l'importance de cette entreprise scientifique, la perfection qui présida à son exécution et l'utilité qui doit en résulter.

Avant la paix de Kaïnardji (1774), à la suite de laquelle, le Bosphore-Cimmérien, fut incorporé à l'Empire Russe, cette terre, jadis classique, tombée sous le joug des Tartares, était presque inconnue au monde civilisé. On supposait bien que les vestiges des anciennes colonies grecques, dont on connaissait à peine les noms, devaient exister quelque part dans ces lointains parages; mais on était loin de deviner les richesses que ce sol antique dérobait dans les profondeurs de ses entrailles à l'indolence musulmane. Ce n'est que depuis la prise de possession au nom de la Russie, qui restitua à ce pays son ancien nom de Tauride, que les savants entreprirent l'exploration du Bosphore-Cimmérien au profit de la science. Le célèbre Pallas qui visita la Tauride aux frais de l'Académie de St Pétersbourg en 1793—4, mérite d'être placé à la tête de cette glorieuse phalange de savants qui, encouragée et protégée par la Russie, poursuit ses recherches avec autant de zèle et de persévérance que de succès. Toutefois Pallas malgré l'universalité de ses connaissances, n'était pas spécialement archéologue. Aussi le premier ouvrage vraiment sérieux qui ait paru sur les antiquités du Bosphore est dû à Mr Köhler, conservateur du Musée de l'Ermitage. Ce savant distingué, publia en 1805, une *Dissertation sur le tombeau de la reine Comosarye*, puis une suite d'écrits subséquents, qui jetèrent une vive lumière sur la topographie et la numismatique des colonies grecques, et qui sont des modèles de sagacité, d'exactitude et de clarté, pour quiconque se voue à des recherches analogues.

Dès que les archéologues européens, initiés aux richesses scientifiques du sol Cimmérien, par les publications de Mr Köhler, en eurent confirmé la haute importance, l'enthousiasme devint général en Russie et les recherches furent entreprises sur une vaste échelle. Le vrai Mécène des temps modernes, l'illustre chancelier Roumianzoff y employa Mr Paul Dubrux, émigré français au service de Russie, homme merveilleusement apte à une oeuvre de ce genre. Les fouilles commencèrent donc en 1816 et furent poursuivies avec un

bonheur digne de la généreuse libéralité du protecteur et du zèle déployé par Mr Dubrux dans son travail.

Mais les efforts partiels, pour grands qu'ils pussent être, n'eussent jamais pu obtenir les résultats, dont nous admirons aujourd'hui l'ensemble, si le Gouvernement ne leur eût prêté son puissant appui et ne les eût placés sous la protection immédiate des autorités supérieures du pays. Le Comte Langeron et le Comte Worontzoff, favorisés par un bonheur de plus rares, trouvèrent sous leur main deux hommes capables de comprendre et de mener à bonne fin leurs intentions. J'ai nommé Mr Blaremborg et Mr de Stempkoffsky. Le premier, archéologue consommé, fit connaître en 1821, au monde savant les découvertes, qui se suivaient sans interruption, le second traça le plan des Musées de Kertsch et d'Odessa et en élaborà le règlement, qui, par l'entremise du Comte Worontzoff, fut confirmé en 1824 par SA MAJESTÉ L'EMPEREUR ALEXANDRE Ier. Une dotation permanente sauvegardait l'existence de ces Musées.

Une riche moisson de médailles, de bandeaux, de couronnes funéraires, de colliers, d'anneaux, de bijoux, de bracelets, de pendants d'oreilles, d'ustensiles, d'objets en or, en argent, en ivoire et en argile, récompensa amplement le zèle des explorateurs. MM^{rs} Blaremborg et Stempkoffsky, en vertu d'une loi qui n'accordait aux Musées de Kertsch et d'Odessa que les doubles des objets découverts et ceux d'un transport difficile ou impossible, veillèrent à ce que les exemplaires les plus curieux, sous le rapport scientifique et artistique fussent acquis au Gouvernement. Déjà les précieuses antiquités du Bosphore-Cimmérien déposées à l'Ermitage, excitaient l'étonnement des étrangers, tant par leur profusion, que par leur importance historique, lorsque, en 1831, la découverte inopinée du tombeau de *Koul-Oba* (Mont des cendres) à Kertsch, fit jeter un cri d'admiration aux archéologues du monde entier. L'exploration de ce tombeau prouva, d'après le récit, qu'en fit Mr Gilles, que le génie grec, avec ses allégories mythologiques et les productions délicates de son goût avait passé par là. Les historiens anciens et la tradition, qui perpétuait d'âge en âge le souvenir de la civilisation grecque importée par le commerce au milieu des peuplades Scythes et répandue sur les bords reculés du Pont-Euxin par les villes que Milet, *la mère aux cent filles*, (allusion charmante à ses nombreuses colonies) y avait fondées, eurent enfin gain de cause.

La grande découverte du *Koul-Oba*, qui devait faire époque dans l'histoire des antiquités du Bosphore-Cimmérien, fut toute fortuite. Ainsi que le duc d'Elboeuf, en faisant creuser un puits dans sa villa (en 1743), trouva Herculaneum enfoui sous la lave, de même Mr Dubrux en creusant le *Koul-Oba* pour en extraire des pierres de construction, trouva inopinément un tombeau royal. Je n'entreprendrai pas l'énumération de cette longue série de faits que Mr Dubrux signala immédiatement dans son rapport, et dont les fouilles du *Mont des cendres*, enrichirent l'Archéologie. Je me bornerai à constater, que cet événement important, surtout pour les annales primitives de nos provinces méridionales, confirma péremptoirement le récit d'Hérodote, sur les funérailles des rois Scythes et consolida d'une manière irrécusable l'autorité du père de l'histoire.

Le produit des fouilles du *Koul-Oba* parvint en entier au Musée de l'Ermitage, sauf plusieurs objets en or, qu'une hideuse cupidité fit dérober nuitamment et dont malheureusement on n'avait pas encore eu le temps de déterminer la valeur scientifique.

De nouvelles fouilles furent entreprises et continuées avec ardeur jusqu'en 1843. Mr Aschie, qui, à la mort de Mr Blaremborg en 1831, lui avait succédé au poste de directeur du Musée de Kertsch, fut activement secondé dans ses recherches par l'infatigable Mr Dubrux et, à la mort de ce dernier en 1835, par Mr Koreyscha. Les travaux de cette dernière période d'exploration scientifique du Bosphore-Cimmérien, aboutirent à une foule de découvertes heureuses et intéressantes, consignées dans les publications de Mr Aschie.

Le Musée de l'Ermitage, devenu un vrai trésor archéologique, attira l'attention de SA MAJESTÉ L'EMPEREUR NICOLAS Ier, qui plaça la première section de cet établissement sous la direction de Mr Gilles. Le choix ne pouvait être plus heureux et ce savant de premier ordre, justifia de la manière la plus éclatante l'Auguste confiance de Son Souverain. C'est lui en effet qui élaborà le projet de la vaste et somptueuse publication, dont la munificence de SA MAJESTÉ vient de gratifier notre Société. Le prince Wolkonsky, appuya ce projet gigantesque et obtint de la libéralité de l'Empereur, les fonds nécessaires pour le mener à bonne fin. MM^{rs} Piccard et Solntzeff furent chargés

d'exécuter les planches de ce bel ouvrage et s'acquittèrent de ce travail difficile avec une fidélité qui, d'après le témoignage de l'éditeur, ne saurait être surpassée; Mr Gilles commenta en deux immenses volumes *in-folio*, avec une érudition, une clarté, un goût admirables, cette foule d'objets qui semblent défier la description. Tout ce que les recherches les plus consciencieuses peuvent fournir de renseignements sur une époque reculée de XX siècles, tout ce qu'une sagacité des mieux inspirée peut faire jaillir de lumière sur l'origine et l'usage de cette profusion d'objets antiques; tout ce qu'un goût exquis peut répandre de charme sur l'aridité souvent inévitable dans des études de ce genre, se trouve heureusement réuni dans ce travail monumental, tant par son importance et ses proportions, que par sa magnificence typographique et la beauté de ses planches.

Mais je crains que l'importance que je crois devoir attribuer à cette publication, et l'utilité que j'en attends ne soient pas assez justifiées par l'appréciation sommaire que je viens d'en faire. Souffrez donc Messieurs, que j'y consacre encore quelques instants.

Dans le labyrinthe des migrations des peuples, ce qu'il y a de plus difficile à établir c'est, sans contredit, la chronologie. Aussi veuillez vous rappeler quel était l'état de cette branche de la science historique relativement à l'ancienne Scythie, avant les découvertes faites dans le Bosphore-Cimmérien. On connaissait à peine quelques noms de rois par les médailles précieusement conservées dans les cabinets des amateurs, et comme ces documents historiques n'avaient aucune suite, les lacunes étaient inévitables et la série des rois scythes ne pouvait être que très incomplète. Mais une fois que l'immense médailler de l'Ermitage fut livré aux recherches des savants, dès que les nombreuses inscriptions de toute espèce furent expliquées et commentées avec tant de lucidité par Mr Stephani, l'illustre Académicien de St Pétersbourg, le flambeau de la science dissipa bientôt cette obscurité Cimmérienne, qui était devenue proverbiale.

Les recherches consciencieuses et savantes de Mr Sabatier l'ont mis à même de donner au monde érudit un catalogue à peu près complet des rois du Bosphore qui régnèrent sur la Scythie, c'est à dire, sur une grande partie de nos provinces méridionales.

Un magnifique vase en électrum trouvé dans le tombeau de *Koul-Oba*, décrit et commenté par Mr Gilles, prouve à mes yeux d'une façon triomphante, que la conjecture historique, qui désignait les Aborigènes nommés Scythes par Hérodote, comme nos vrais ancêtres, est loin d'être une hallucination de la science. L'identité de type et de costume des figures tracées sur ce vase par le burin de l'artiste panticapéen, avec les paysans de nos jours de la Grande-Russie est tellement frappante, que malgré toutes les autorités contraires, il faut s'incliner devant l'évidence. Voici mot à mot ce que dit à ce sujet, notre savant commentateur :

» Nous avons sur ce vase, la représentation fidèle de la physionomie, et du costume
 » des Scythes, au milieu des quels les hardis colons de l'Ionie, étaient venus fonder leurs
 » villes de commerce au 6me et au 5me siècle avant J. C. Ce qui frappe à la première
 » vue dans les figures de ce beau vase, c'est la ressemblance de type avec celui du peuple
 » des campagnes dans la Grande-Russie. La tunique courte, en gros draps, ou en peau, suivant la saison, serrée à la taille par une ceinture, les pantalons larges descendant dans
 » une botte courte, la barbe et les cheveux longs, le tout constituant un de ces costumes
 » admirablement appropriés au climat, qu'il est évident que les siècles n'ont pu le changer et qui est arrivé jusqu'à nos jours avec sa simplicité primitive.»

Ces observations d'une justesse si frappante invitent les savants à de nouvelles recherches; car bien qu'il paraisse être établi que les limites du royaume Bosphorien ne s'étendaient guère au delà de la Tauride actuelle, plusieurs indices de la description de Mr Gilles (confirmés par la découverte récente du tombeau d'un roi Scythe dans le Gouvernement d'Ekatérinoslaff), semblent nous autoriser à les pousser plus avant.

Vous voyez donc Messieurs que les fouilles du sol Cimmérien ont été une source d'inappréciables progrès pour la science. Le catalogue presque complet des rois du Bosphore, qui régnèrent en Scythie depuis l'an 430 avant J. C., jusqu'à l'an 335 de notre ère et dont nous avons fait mention plus haut, est déjà un pas immense. Mais il n'est pas douteux que l'étude approfondie des objets représentés et décrits dans les antiquités du Bosphore-Cimmérien, ouvrira la voie à des recherches ultérieures, qui feront briller de nouvelles lumières aux yeux des historiens.

Mais la crainte d'abuser de Votre bienveillante audition, me fait renoncer à apprécier sous toutes ses faces l'utilité de cette grande publication. Je me contenterai donc d'indiquer que le texte qui en explique et commente les planches est d'une érudition si grande, d'un goût si exquis, que non seulement nos archéologues y trouveront la véritable méthode d'étudier et d'expliquer les antiquités, qu'on trouve souvent dans notre sol; mais que la jeunesse, qui s'adonne à l'étude sérieuse de l'histoire ancienne, pourra s'y familiariser avec tous les détails de la vie antique. Ajoutons enfin que nos artistes puiseront dans les reproductions fidèles de ces chefs-d'œuvre de l'art statuaire, glyptique, céramique etc. l'idée du vrai beau plastique, qui les préservera de l'envahissement du mauvais goût.

Les paroles me manquent pour exprimer l'admiration que m'inspire la magnifique collection des antiquités nationales Russes, et pour payer un digne tribut de reconnaissance au Grand Monarque qui en ordonna l'exécution. C'est un vrai Panthéon de gloire nationale. Tout ce qui élève l'âme, tout ce qui touche un cœur bien fait, s'y trouve rassemblé dans une superbe galerie, où depuis les images miraculeuses, jusqu'aux sabres de Pojarsky et de Minine, la piété religieuse et patriotique rencontre les objets du culte sucé avec le lait maternel.

Je ne m'étendrai pas sur l'importance historique et archéologique que cette œuvre a pour nous. Les relations séculaires de ces provinces avec l'Empire, la communauté de croyances, l'homogénéité de mœurs et d'idiome, les emprunts mutuels de législation et enfin ce lien indissoluble d'amour et de reconnaissance, qui nous attache aux pieds du même trône, nous rend cette œuvre aussi chère qu'importante et indispensable.

Je voudrais pouvoir retracer ici la joie immense qu'éprouva notre société lorsqu'on lui communiqua: que SA MAJESTÉ L'EMPEREUR daignait l'enrichir de ce précieux don. Dans l'élan d'une gratitude profondément sentie à laquelle se mêlait un ineffable recueillement religieux, nous nous écriâmes d'une voix unanime: Que Dieu bénisse et protège L'EMPEREUR!

Nous leguerons ce vœu et cette prière ardente de nos cœurs à nos descendants, afin que le nom adoré D'ALEXANDRE II, éveille les mêmes sentiments parmi les générations les plus reculées!

3.

3.

Въ заключеніе д. ч. *А. К. Курковъ* прочелъ статью подъ заглавіемъ:

Nakoniec rzeczywisty członek *A.-H. Kirkor* przeczytał rozprawę pod tytułem:

СВЯТОВИТЪ.

ŚWIATOWIT.

На сѣверной оконечности *Раны*, нынѣшняго Рюгена, на не большомъ полуостровѣ *Витовѣ*, связанномъ съ Раною узкимъ перешейкомъ, на высокой, въ 200 прусскихъ футовъ, горѣ, вдавшейся въ морѣ, — предки соплеменныхъ намъ Балтійскихъ Славянъ, *Ране*, во времена язычества, соорудили величественный городъ. Съ сѣвера, востока и юга его ограждали отвѣстныя, какъ стѣны, обрывы; съ западной стороны гора защищалась крѣпкимъ валомъ. Море омывало обрывы. Они были такъ высоки, что, какъ говоритъ современникъ Саксо-Грамматикъ, до верху ихъ недолетѣлабы стрѣла пущенная изъ метательнаго орудія. На площади занимавшей середину всего города воздвигнута была святиня. Деревянный изящно построенный храмъ окруженъ былъ забо-

Na północnym krańcu wyspy *Rany*, obecnie noszącej nazwę *Rugii*, na małym półwyspie *Witowie*, połączonym z *Raną* przez wązkie międzymorze, na górze zagłębiającej się w morze, a mającej wysokości około 200 stop Pruskich, — *Ranie*, przodkowie pokrewnego z nami plemienia Słowian, wzniesli byli za czasów bałwochwalskich wspaniałe miasto. Od północy, wschodu i południa gród był otoczony stromemi jak ściana spadzistościami; ze strony zachodniej obwarowywał go wał potężny. Morze oblewało wkrąg spadzistości, które były tak wysokie, że wedle świadectwa współczesnego Saxo-Grammatyka, pocisk rzucony z machiny wojennej nie mógł osiągnąć ich wierzchołka. Na płaszczyźnie będącej w środku miasta, wznosiła się wspaniałe wybudowana z drzewa świątynia, którą otaczała zagro-

ромъ съ рѣзными, грубо раскрашенными изображеніями различныхъ предметовъ. Большія ворота вели во внутрь. Здѣсь капище раздѣлялось на два отдѣла, снаружи ограждали его стѣны и покрывала красная кровля, внутренняя часть отдѣлялась четырьмя столбами и, вмѣсто стѣнъ, прикрыта была завѣсами изъ богатыхъ пурпуровыхъ кавровъ, блестящихъ, но отъ времени столь ветхихъ, что до нихъ нельзя было дотронуться. Это внутреннее святилище соединялось съ наружными стѣнами храма только кровлею и нѣсколькими поперечными балками.

Городъ этотъ былъ священная *Аркона*. Въ описанномъ нами внутреннемъ святилище стоялъ истуканъ *Святовита*.

Идолъ этотъ былъ выше человѣческаго роста, съ четырьмя головами на четырехъ отдѣльныхъ шеяхъ и однимъ станомъ, съ обритыми бородами и остриженными волосами, по обычаю Ранскаго народа. Взоры его обращены были на все четыре стороны. Въ правой рукѣ онъ держалъ рогъ, выложенный разными металлами, который ежегодно наполняли виномъ; лѣвая изогнута была дугою и опиралась въ бокъ. Одежда спускалась до голеней, плотно соединенныхъ съ колѣнами. Ноги стояли на полу и утверждены были подъ нимъ. При немъ лежали огромный мечъ, съ ножнами и рукояткою одѣланными въ серебро и изысканною рѣзбою, сѣдло, узда и многіе другіе присвоенные ему предметы. Кромѣ того весь храмъ украшенъ былъ рогами разныхъ необыкновенныхъ животныхъ.

Слово *Святовитъ* составляется изъ двухъ словъ — *Сванте* — *Святой*, и *витъ* — *свѣтъ*. Такимъ образомъ *Святовитъ* у Балтійскихъ Славянъ значилъ: *Святой свѣтъ*, или *святой свѣтъ* *)). Все Славянскія племена на Балтійскомъ поморьѣ признавали *Святовита богомъ всѣхъ боговъ*, могущественнѣйшимъ, *первымъ изъ боговъ*. Мифологія Балтійскихъ Славянъ представляла ему самый обширный кругъ дѣйствій: отъ него протекали самыя непреложныя прорицанія и по его волѣ одерживались знаменитѣйшія победы. Какъ для бога — воителя, для него содержали въ особенной чести и холѣ бѣлаго коня съ длинными гривой и хвостомъ, никогда не стриженными; ибо это почиталось безъ

да, покрыта неграбнѣе маюваными выображеніями rozmaitych przedmiotów. Przez wielką bramę wchodzono wewnątrz zagrody. Cała świątynia dzieliła się na dwie części: zewnętrzna część miała ściany i dach czerwono pomalowany; wewnętrzna zaś opierała się na czterech słupach, pomiędzy którymi miejsce ścian zastępowały zasłony, robione z kosztownej purpurowej tkaniny, bardzo świetnej, lecz tak przez czas nadwątlonej, że się do niej dotknąć niemożna było. Wewnętrzna część świątyni tylko dachem i kilkoma belkami łączyła się z wewnętrznymi jej ścianami.

Tę miastem była święta *Arkona*. Wewnątrz opisaną przez nas świątyni, był umieszczony posąg *Światowita*.

Wzrost tego bóstwa był większy niż pospolicie ludzki. Na jednym jego kadłubie mieściło się cztery głowy z oddzielnymi szyjami; wedle zwyczaju Rańskiego ludu, na głowach włosy były ostrzyżone, a brody ogolone. Oczy bóstwa miały zwrócone na cztery strony świata. W lewej ręce trzymało róg sadzony rozmaitemi metalowymi ozdobami, który corocznie napełniano winem; prawa, którą w bok się podpierało, była zgięta. Ubiór na bóstwie sięgał gołeni bez zgięcia połączonych z kolanami. Słupy opierały się na podłodze, a nogi leżały ogromny miecz, którego pochwa i rękojeść były ozdobione srebrem i wyszukaną rzezbą, tudzież siodło, munsztuk i inne właściwe wojowniczemu bóstwu przedmioty. Nadto, całą świątynię zdobiły rogi wszelkich niezwyczajnych zwierząt.

Wyraz *Światowit* składa się z dwóch pierwiastków: *Swante* — święty, i *wit* — światło. Zatem *Światowit* u Nadbałtyckich Słowian oznaczał: *święte światło*, albo *święty światły*, czyli jasny *). W ogólności plemiona Słowiańskie żyjące na wybrzeżach Bałtyku, miały *Światowita* za *bożę wszystkich bogów*, za *najpotężniejszego, pierwszego z bogów*. Według mitologii Nadbałtyckich Słowian, bóstwo to miało nader obszerne pole działalności: *Światowit* wydawał najnieomylniejsze przepowiednie; z jego woli otrzymywano najświetniejsze zwycięstwa. Ponieważ był bogiem-rycerzem, przeto na cześć jego ze szczególną troskliwością chowano białego konia, z długą grzywą i ogonem, których nigdy nie strzyżono, gdyż to się uwa-

*) Гильфердинг — ист. бал. Слав., т. I., 226.

*) Ob. Hilferding: Hist. Nadbałt. Słow. T. I, str. 226.

законоіемъ. Неоднократно изумленному народу, по утрамъ показывали этого коня забрызганнаго грязью, покрытаго пѣной, и народъ вѣрилъ, что Святовитъ совершилъ далекій путь. Конь былъ выученъ до такой степени, что при предзнаменованіяхъ, по данному жрецомъ указанію, зналъ которую ногу слѣдовало прежде поднять: если подымалъ правую, успѣхъ войны вѣрный; если *львую*, нельзя было и думать начинать войну. Разумѣется, что въ такихъ случаяхъ, конь въ мнѣніи народа, былъ только истолкователемъ воли Святовита. Наконецъ, какъ наѣздникъ и побѣдоносецъ, Святовитъ имѣлъ свою *станіцу*, т. е. знамя, почитавшееся священнымъ, величиною и цвѣтомъ превосходившее всѣ прочія знамена.

Ране праздновали въ честь Святовита особые дни, послѣ уборки хлѣба. Тогда стекалось въ Аркону все населеніе острова, приносили жертвы, пировали. Жрецъ Святовита, одинъ только имѣвшій право входить во внутрь капища, на канунъ праздника выметалъ храмъ, несмѣя дыханіемъ смертнаго осквернить присутствіе божества и каждый разъ, когда немогъ уже сдерживать дыханія, выбѣгая для сего за двери; въ самый же день праздника, выливалъ къ ногамъ истукана старое вино и наполнивъ рогъ свѣжимъ, подносилъ его кумиру, а потомъ вынималъ однимъ духомъ и снова наполнялъ, вкладывалъ рогъ въ руки истукану. За тѣмъ приносили въ жертву круглый пирогъ изъ сладкаго тѣста, вышиною почти въ человѣческій ростъ. Послѣ торжественнаго благословенія всего Ранскаго народа именемъ Святовита, священное празднество оканчивалось страшной оргіей: не съѣсть всѣхъ жертвъ принесенныхъ Святовиту и не напиться до безпамятства, значило обидѣть божество.

Верховному Арконскому жрецу подчинялись жрецы всѣхъ другихъ храмовъ. Власть его была чрезмѣрна; какъ вышатель воли бога онъ имѣлъ необыкновенное вліяніе на весь народъ; по этому то вліянію и богатству онъ былъ могущественнѣе самого властелина Ранъ. Онъ призывалъ царя и народъ на сходбище и заставлялъ ихъ себѣ повиноваться. На содержаніе храма, верховный жрецъ имѣлъ особые помѣстья, получалъ подать по одной монетѣ со всего населенія; третья часть военной добычи предназначалась Свя-

зату за występекъ. Неjednokrotnie zrana lud zdumiony oglądał tego konia wyprowadzonego na pokaz, całkiem zabłoconego i pokrytego pianą, jako dowód, że Światowit odbył na nim daleką podróż, co w dobręj wierze było przez lud przyjmowane. Koń był tak wyuczony, że wiedział którą nogę wprzód podnieść powinien, stosownie do znaku danego przez ofiarnika: jeśli podjął prawą, to przepowiadało powodzenie bitwy; jeśli zaś lewą, należało całkiem zaniechać nadziei wygrania. Rzecz jasna, że lud myślał, iż koń tak czyniąc, był wyobrazicielem woli Światowita. Wreszcie jako rycerz i bohater zwycięzki, Światowit miał swoje *stanicę*, t. j. chorągiew, która była uważana za świętość, a barwą i wielkością różniła się od wszystkich innych.

Po dokończeniu zbiorów jesiennych, Ranie świętowali pewne oznaczone dni na cześć Światowita. Wtedy cała ludność wyspy zgromadzała się do Arkony; składano ofiary, biesiadowano uroczysto. Kapłan bóstwa, który sam jeden miał prawo wchodzić do wnętrza świątyni, zamiatał ją w wigilię uroczystości; nieśmiejąc grzesznym oddechem pokalać miejsca, gdzie bóstwo było obecnem, za każdą razą gdy nie mógł powstrzymać oddechu, wybiegał na zewnątrz dla odetchnienia. W sam dzień uroczystości, wylewał przeszłoroczne wino pod nogi posagu, napełniał róg świeżem, przybliżał go ku bożyszczu, następnie sam wypijał duszkiem i napełniwszy powtórnie winem róg wkładał do rąk Światowita. Gdy to się spełniło, Światowit otrzymywał w ofierze pieróg ze słodkiego ciasta urobiony, który wielkością przewyższał wzróg człowieka. Po udzieleniu przez ofiarnika błogosławieństwa całemu narodowi Rańskiemu w imieniu Światowita, zakończyły uroczystość nadzwyczajne orgije: gdyby niezjedzono wszystkich złożonych ofiar i nieupito się do zapamiętania, bóstwo przez to obrażonemby zostało.

Naczelny kapłan Arkoński trzymał w zależności od siebie wszystkich kapłanów innych świątyni. Już to w skutek nieograniczonej swobody działania, już to przez ogromne wpływy na lud, którym kierował z ramienia bóstwa, już to przez potęgę bogactwa, władza jego była większa, niż ją miał sam nawet panujący u Ranów. Kapłan nakazywał schadzki książętom i narodowi, którzy we wszystkiem musieli słuchać jego skinienia. Na utrzymanie świątyni, naczelny kapłan miał osobne dobra; tytułem podatku pobierał od wszystkich po jednym pieniądzu

товиту, купцы и вообще промышленники платили особую подать, а были случаи, когда покоренныя племена дѣлались данниками Архонскаго храма. Казна его, или лучше верховнаго жреца, охранялась тремя стами воиновъ, составлявшихъ религіозную дружину и постоянно находившихся въ распоряженіи верховнаго жреца.

Такія воспоминанія о Святовитѣ и Архонскомъ храмѣ оставили намъ современники очевидцы: *Саксо-Грамматикъ*, *Гельмольдъ*, *Оттонъ Бамбергскій*, *Адамъ Бременскій* и другіе. Они же свидѣлствуютъ, что кромѣ Архонскаго храма — истуканы Святовита находились также въ Щетинѣ, Волинѣ и въ другихъ городахъ Поморья.

Прошло много вѣковъ современіи этихъ описаній, и онѣ оставались единственными свидѣтельствами существованія Святовита. Самаго идола нигдѣ не находили. Паденіе храма и сожженіе Святовита, послѣдовало 15 Іюня, въ день Св. Вита, 1168 года, Вальдемаромъ IV. Королемъ Датскимъ. На этомъ же мѣстѣ воздвигнуть былъ христіанскій храмъ въ имя Св. Вита.

Нашему вѣку суждено было открыть истуканъ этого бога — боговъ, древнихъ Балтійскихъ Славянъ и къ тому въ странѣ, гдѣ менѣе всего этого можно было ожидать.

Въ Августѣ мѣсяцѣ 1848 года въ Подольской губерніи при деревнѣ *Лишковцы*, между *Гуссятыномъ*, *Сатановомъ* и *Таустемъ* (Daus—dava) близи впаденія рѣкъ Гнилы и Тайны въ р. Збручъ прорѣзывающую цѣпь горъ называемыхъ *Медоборы* или *Топтры*, когда отъ долгой засухи воды послѣдняго значительно опали, пограничныя лѣсениче замѣтили выдавшуюся изъ подъ воды шапку. Полагая, что это шапка утопленника, они подплыли къ этому мѣсту и съ удивленіемъ замѣтили, что эта шапка каменная, и что подъ нею голова, и ниже все камень. Они дали знать объ этомъ управителю имѣнія, по распоряженію котораго, тремя парами воловъ весь камень былъ вытасченъ на берегъ. Владѣлецъ этого имѣнія подарилъ свою находку съѣзду, Мечиславу Потоцкому, а сей послѣдній Краковскому ученому обществу; оно отправило на мѣсто члена своего Теофила Жебравскаго, который въ Маѣ 1851 года доставилъ этотъ камень въ Краковъ, гдѣ

з osoby; трzecia część łupów zdobytych na wojnie była przynależnością Świątowita; kupecy i w ogólności wszyscy przemysłowcy obłożeni byli szczególnemi opłatami; zdarzało się nawet, że zostawszy podbitemi, całe plemiona obce przynosiły daninę dla Arkońskiej świątyni. Trzystu żołnierzy, składających rodzaj religijnego bractwa i będących w zupełnej zależności od naczelnego kapłana, czuwało nad skarbem świątyni, który był raczej skarbem samego kapłana.

Oto są wspomnienia, które nam zostawili naoczni świadkowie: *Saxo-Grammatyk*, *Hel-mold*, *Otton Bamberski*, *Adam Bremański* i inni. Podług ich świadectwa, oprócz świątyni w Arkonie, Świątowit miał jeszcze pomiejsze w Szczecinie, Wołyniu i innych miastach Pomorskich.

Wiele wieków upłynęło od czasu zrobienia tych opisów, które jedynie świadczyły o istnieniu Świątowita. Posąg jego nigdzie nie był odzyskany. Zburzenie świątyni i spalenie Świątowita dokonał Waldemar IV król Duński, 15 Czerwca w dzień św. Wita 1168. Na miejscu świątyni pogańskiej, stanęła świątynia Chrześcijańska pod wezwaniem św. Wita.

Dopiero w naszym wieku dokonano się odkrycie posągu Świątowita — i co dziwne, w miejscu gdzie się najmniej można było spodziewać.

W Sierpniu 1848 roku, w gubernii Podolskiej, niedaleko od wsi *Liszkowice*, pomiędzy *Husiatynem*, *Satanowem* i *Taustem* (Daus—dava), w pobliżu ujścia rzek *Tajnej* i *Gniłej* do *Zbrucza*, który tam przerzyna łańcuch gór noszących nazwę *Miedobory* albo *Toutry*, — gdy w skutek długiej posuchy woda na Zbruczu znacznie się zniżyła, poblizcy strażnicy lasów dostrzegli czapkę wysterkniętą ponad wodę. Wmniemaniu, że to była czapka topielca, podплыли na to miejsce i z zadziwieniem dostrzegli, że była z kamienia, że znajdująca się poniżej głowa i dalsze części były także kamienne. Strażnicy donieśli o tem zarządcy majątku, i w skutek rozporządzenia tego ostatniego, trzy pary wołów cały kamień na brzeg wyciągnęły. Właściciel majątku podarował tę zdobycz swemu sąsiadowi Mieczysławowi Potockiemu, a ten ostatni ofiarował swój nabytek towarzystwu naukowemu Krakowskiemu. Towarzystwo wyprawiło na miejsce swego członka Teofila Żebrawskiego, który w ma-

онъ хранится въ музеумѣ тамошняго общества, въ послѣдствіи отдѣленнаго отъ Ягеллонскаго университета и извѣстнаго нынѣ подъ именемъ имп.—кор. ученаго Краковскаго общества.

Общество сіе, основываясь на ученыхъ изысканіяхъ своихъ членовъ, признало найденный въ рѣкѣ Збручъ камень, согласно съ мнѣніемъ дарителя Потоцкаго, *истуканомъ Святовита*.

Онъ состоитъ изъ четырехграннаго кука твердаго известняка, проникнутаго кремнеземомъ*), длиною въ $8\frac{1}{2}$ футовъ, шириною въ 1-нъ футъ, вѣсомъ до 10 центнеровъ. Цѣлая колонна (изъ одного камня) раздѣляется на три главные части, отдѣленные одна отъ другой карнизами, шириною въ два дюйма. Работа грубая, но и неуродливая, не отвратительная. Верхняя часть истукана представляетъ изображение человѣческой головы въ шапкѣ о четырехъ лицахъ обращенныхъ на четыре стороны свѣта. Лица представляютъ взрослыхъ мужчинъ, безъ усовъ и бороды. Изображенія на четырехъ сторонахъ барельефныя, съ небольшими только измѣненіями повторяющіяся на всѣхъ четырехъ граняхъ, отъ части изглажены и замѣтно, что много пострадали отъ воды — обливавшей ихъ въ теченіи почти цѣлаго тысячелѣтія. Ниже головы слѣдуетъ станъ челоѣка въ длинной одеждѣ съ поясомъ. На одной

ju 1851 przywiózł ten kamień do Krakowa. W Krakowie umieszczono go w muzeum tamiecznego towarzystwa, które następnie oddzielone od uniwersytetu Jagiellońskiego, znaném jest dzisiaj pod imieniem ces.-królewsk. towarzystwa naukowego w Krakowie.

Opierając się na uczonych badaniach swych członków, tudzież zgodnie z wnioskami donatora Potockiego, towarzystwo uznało, że kamień znaleziony w Zbruczu jest *posagiem Światowita*.

Posąg ten, jestto czworokątna bryła twardego kamienia wapiennego w połączeniu z krzemionką*); ma długości stóp 8 caliów $5\frac{1}{2}$, szerokości od $11\frac{1}{4}$ do 12 caliów, i wazy około 10 centnarów. Cała kolumna wyciosana z jednego kamienia, dzieli się na trzy główne części, które się odgraniczają jedna od drugiej szerokimi na dwa cale gzymsami. Robota posagu lubo niezgrabna, nie jest wszakże poczwarna i odrażliwa. Wierchołek bryły wyobraża głowę ludzką, w czapce, ze czterema twarzami zwróconemi na cztery strony świata; oblicza te mające rysy dorosłego mężczyzny, są bez wąsów i bez brody. Na bokach czworokątu, wyobrażenia robione płaskorzeźbą, z małemi odmianami prawie jednakie na wszystkich czterech stronach, po większej części są zatarte, i wyraźnie widać na nich ślad działania wody, która ocierała się o nie w przeciągu niemal całego tysiąclecia. Zaraz poniżej głowy tułów ludzki ma długą odzież i pas na ubio-

*) Рѣка Збручъ извѣстна въ Польской геологій, какъ скрывающая въ своихъ берегахъ разные известковые и гипсовыя формации. Особенно тамъ есть нѣсколько видовъ гипса, и одинъ изъ нихъ можетъ быть употребляемъ на дѣланіе посуды и плитъ. Толстый слой этаго гипса, относящагося къ вторичной формации, обнаженъ на вершинахъ возвышеній. Можно найти въ Чарнокозинецкомъ костелѣ надгробную плиту, вытесанную тамошнимъ ксендзомъ изъ упомянутаго нами минерала. Въ Ладовѣ на Подолѣ когда-то въ гипсовыхъ горахъ вырубали гроты на подобіе монастырскихъ келлій. Такіе же гроты, впрочемъ въ болшихъ размѣрахъ, мнѣ удалось видѣть въ Крымѣ. Можно замѣтить также надъ Збручемъ известнякъ содержащій въ себѣ много раковинъ, главный слой котораго, съ примѣсью ортоцератитовъ, находится въ Подольской губерніи. На немъ обыкновенно лежитъ пластъ красно известковаго песчаника а выше мѣловая скала, проникнутая песчаникомъ. Изъ такихъ разнообразныхъ матеріаловъ язычникамъ легко было выбрать известковый камень, проникнутый кремнеземомъ, ибо простого кремня я не замѣтилъ нисколько въ Святovitѣ, сдѣланномъ изъ известняка. И потому, кажется, что идола этотъ вытесанъ на мѣстѣ. (Замѣтка д. з. проф. А. Ф. Адамовича).

*) Rzeka Zbrucz znana w geologii Polskiej, jako ukrywająca po brzegach swoich różne farmacie wapienne a mianowicie gipsowe. Nawet gipsu tam jest kilka gatunków, a z jednego można robić naczynia i tablice. Wielki też pokład gipsu tam widać na wierchołkach gór, gips ten jest farmacyi powtórnej. Znaleźć można w kościele Czarnokozinieckim tablice nagrobkowe z tego gipsowego alabastru, robione przez tamiecznego księdza. Wszakże w Ładowie na Podolu, niegdyś robiono w górach gipsowych groty w postaci klasztorów, a podobne klasztory widziałem w Krymie, lecz daleko większe. — Postrzega się także nad Zbruczą *wapień muszlowy*, główny jego pokład znajduje się w gubernii Podolskiej z ortoceratytami. Na nim leży zazwyczaj warstwa wapienna piskowca czerwonego, a na tej opoka kredowa pomieszana z piskowcem. Z takiej różnaitości łatwo było poganom wybrać najtrwalszy kamień wapienny przesiękły krzemionką, to jest ziemią krzemienistą, albowiem krzemienia nie postrzegłem ani kawałka w Światowicie, lecz kamień wapienny czyli wapień zbity grubo ziarnisty. Zdaje się zatem, że bałwan wykonany na miejscu.

(Uwaga r. c. prof. A. F. Adamowicza)

сторонѣ, изображенный человекъ весьма явственно держитъ рогъ, на другой привязанъ мечъ и конь. Подъ этимъ въ средней части, на всѣхъ четырехъ сторонахъ представлены четыре фигуры малолѣтнихъ дѣвочекъ, съ распростертыми руками, какъ будто для того, чтобы подать ихъ другъ другу и составляющихъ такимъ образомъ одну цѣпь или кружокъ. Внизу представлены три сильныя человѣческія фигуры, съ усами, изъ коихъ средняя съ прямымъ напряженнымъ корпусомъ, а двѣ другія, не много обращенныя къ средней, стоя на колѣняхъ, поднятыми вверхъ руками поддерживаютъ столбъ. Каждая изъ этихъ фигуръ имѣетъ $\frac{3}{4}$ арш. вышины. Наконецъ въ задней сторонѣ пустое мѣсто, а можетъ быть и здѣсь была такая же фигура, но совершенно изглажена водою.

Когда Краковское ученое общество напечатало въ своихъ запискахъ, въ 1851 году, статью объ этомъ истуканѣ, — академикъ *И. И. Срезневскій* прочелъ въ засѣданіи ИМП. археол. общ. въ С. Петербургѣ статью свою объ этомъ открытіи, а также переведенные Дубровскимъ съ польскаго отчеты Потоцкаго и Жебравскаго, представленные въ Краковское ученое общество. Въ прекрасной и глубоко ученой статьѣ этой, г. Срезневскій, рождаетъ сомнѣніе: действительно ли это идолъ Святовита? Главныя основанія этихъ сомнѣній, слѣдующія: 1) что у Арконскаго Святовита мечъ былъ не на поясъ какъ у найденнаго въ рѣкѣ Збручѣ, но лежалъ подлѣ истукана; 2) что изображенные на Святовитѣ конь и рогъ, можетъ быть и не конь и не рогъ? 3) что всѣ извѣстные Славянскіе идолы были статуи изъ металла или изъ дерева, а не обелески изъ камня, какъ найденный въ Збручѣ съ четырьмя головами и станами соединенными вмѣстѣ, тогда какъ въ Арконской статуѣ при четырехъ головахъ, было одно тѣло. 4) что Славянскіе рѣщники могли бы сдѣлать лучше, нежели грубыя наръзки, какія видимъ на истуканѣ Святовита? — наконецъ 5) что историческія данныя до селѣ неубѣдили въ томъ, поклонялись-ли другіе Славяне, кромѣ Балтійскихъ, Святовиту?

Всѣ эти возраженія хотя весьма замѣчательны, но, сколько намъ кажется, не могутъ окончательно опровергнуть мнѣнія Краковскихъ ученыхъ, а особенно мнѣнія

рзе. Z jednej strony postać ludzka, róg w dłoni trzymająca, jest dosyć wyraźnie wykuta; z drugiej znajduje się wyobrażenie konia i miecza. Poniżej, w części środkowej, na wszystkich bokach są wycięte cztery figurki niedorosłych dziewcząt, które mają ręce rozpostarte jakby dla podania ich sobie wzajemnie, połączone są niby w łańcuch lub koło. U dołu wyobrażone są trzy postacie silnych wąsatych mężczyzn; średni z ich liczy stojąc pionowo, a dwaj poboczni nieco ku niemu pochyli, na klęczkach, z podniesionemi ku górze rękami, podtrzymują kolumnę. W tylnej stronie miejsce niezbyt niezapelnione, zdaje się, że musiało mieć jakąś figurę, lecz ją prąd wody zatart zupełnie.

Gdy towarzystwo naukowe Krakowskie wydrukowało w swych Rocznikach pod r. 1851 sprawozdanie o tém bożyszczu, — akademik *J. J. Sreżniewski*, na posiedzeniu CES. archeologicznego towarzystwa w Petersburgu, przeczytał z tego powodu napisaną przez siebie rozprawę, oraz sprawozdania Potockiego i Żebrawskiego, które były złożone towarzystwu nauk. Krak., a które przełożył z języka polskiego Dubrowski. W tej prześlicznie napisanej rozprawie, p. Sreżniewski rzucił wątpliwość, że posąg, o którym mowa, może przedstawiać nie Światowita. Za podstawę swego powątpiewania p. Sreżniewski uważa następujące względy: 1), że bałwan znaleziony w Zbruczu ma miecz u pasa, gdy przeciwnie Światowit Arkoński miecz ten miał u nóg swoich złożony; 2), że wyobrażony na posagu Zbruckim róg i koń mogą być czem innem, a niekoniecznie rogiem i koniem; 3), że wszystkie znane bożyszcza Słowian były posągami robionemi z metalu lub drzewa, nie zaś kamiennymi obeliskami, jak to ma miejsce z bałwanem, o którym mówimy, a który ma cztery głowy na czterech połączonych kadtubach, wtenczas gdy posąg w Arkonie miał tylko jeden tułów; 4), że Słowiańscy owocześni rzeźbiarze zdolni byli zrobić coś więcej nad niezdarne nacięcia, które widzimy na tém bożyszczu; наконецъ 5), że poszukiwania historyczne nie wykryły dotąd przekonujących dowodów, iż nie sami tylko Nadbałtyccy, lecz i inni Słowianie oddawali cześć Światowitowi.

Wszystkie te zarzuty zasługują na baczną uwagę; lecz nam się zdaje, że nie mogą zniewieczać mniemania uczonych Krakowskich i potwierdzającego je sądu Lelewela, który

давно уже признанного всеми Славянами замѣчательнѣйшимъ знатокомъ Славянскихъ древностей, ученаго Лелевеля, который издалъ особую большую статью о Славянскомъ идолопоклонствѣ (въ 1853), и въ ней подробно говорить объ этомъ истуканѣ, рѣшительно признавая его изображеніемъ *Святовита*.

Ученый и заслуженный на археологическомъ поприщѣ И. И. Срезневскій даетъ намъ, археологамъ, прекрасный примѣръ совѣтливости и осторожности въ сужденіяхъ; жаль только, что онъ не вывелъ собственнаго заключенія и не объяснилъ собственныхъ, хотя бы приблизительныхъ выводовъ о значеніи этого идола. По этому, при всемъ нашемъ глубокомъ уваженіи къ мнѣнію знаменитаго Славяниста и при всемъ желаніи быть предусмотрительнымъ и неувлекаться, — мы однако рѣшаемся высказать собственные убѣжденія, кои можетъ быть хотя отъ части послужать къ разъясненію этихъ недоумѣній: 1) о Святovitѣ на островѣ Рюгенѣ много писали, потому что онъ былъ тамъ въ особенномъ почитаніи; храмъ Арконскій славился великолѣпіемъ и богатствомъ, побѣда и низверженіе истукана Вальдемеромъ IV. надѣлала много шума, а главное, истуканъ описали Адамъ Бременскій, Саксо-Грамматикъ и др. На долю же нашего истукана не нашлось подобныхъ писателей, не было громкихъ случаевъ; иноческія лѣтописи мало занимаются Славянскою міеологіею, хотя въ Іоакимовой и упоминается, что Добрыня *камени излонавъ и въ рѣку ввергоша*, на что, впрочемъ, и самъ г. Срезневскій обратилъ вниманіе и что нѣкоторымъ образомъ, опровергаетъ выводъ, будто бы у нашихъ Славянъ не было каменныхъ обелисковъ. 2) Свойство политеизма извѣстно и давно разгадано; многобожіе легко распространялось и перенималось; торговля съ Ганзаю доставляла Литовцамъ Римскихъ и Греческихъ боговъ и ужъ на вѣрно находимые въ послѣднее время фигуры и статуэтки временъ возрожденія неупотреблялись вмѣсто пресъ—панье или другихъ украшеній; но пользовались богопочитаніемъ; тѣмъ легче предположить, что единоплеменные народы легко заимствовали другъ у друга боговъ и по этому, ежели у Балтійскихъ Славянъ Святovitъ былъ богомъ—боговъ, у Славянъ нынѣшней Подольской губерніи (т. е. Лутичей, Тиверстовъ, Древланъ) онъ могъ быть второ-

маяча члудне узнаніе całej Słowiańszczyzny, że jest jednym z największych znawców starożytności Słowiańskich, w rozprawie swęj wydanęj w r. 1853, p. t. *O bałwochwalstwie Słowiańskiem*, szczegółowie się zastanawia nad tym posagiem, i uznaje, że ten jest wyobrażeniem *Swiatowita*.

Uczony i zasłużony w nauce starożytności J. Sreżniewski jest dla nas archeologów wzorem sumiennosci i ostrożności w sądach; szkoda tylko, że się usunął od wniosków i nieokazał nam choćby przypuszczalnych swych domniemań o znaczeniu w mowie będącego bożyszcza. Z tego powodu, pomimo głębokiego szacunku, jaki mamy dla sądów znakomitego Słowianisty, pomimo szczeręj chęci uniknienia, nierozwagi i porywczosci; odważamy się jednak wypowiedzieć nasze przekonanie, które może choć w części potrafi rozjaśnić wytknięte powyżej wątpliwości: 1) ponieważ Światowit na wyspie Rugii odbierał szczególniejszą i głośniejszą część religijną, przeto wiele o nim pisano; świątynia w Arkonie słynęła okazałością i bogactwem; wzięcie jęj i strącenie bożyszcza; dokonane przez Waldemara IV, miało ogromny rozgłos w swoim czasie; a co najważniejsza, wszystko to zostało opisanem przez Adama Bremeńskiego, Saxo-Grammatyka i innych. Przeciwnie obecnemu bożyszczu nie szadzono snadź było mieć udziału w głośniejszych wypadkach; niesądzono mieć takich dziejopisów, jakich miało Arkonskie. Kroniki Ruskie pisane przez mnichów mało zostawiły wzmianek o Słowiańskiej mitologii, — chociaż jedna z nich (kronika Joachima) wspomina, że Dobrynia *pokruszył kamienie i wrzucił je do rzeki*, na co zwraca uwagę sam p. Sreżniewski, a co pod pewnym względem zbija własne jego zdanie, iż jakoby naszych stron Słowianie nie mieli obelisków z kamienia. 2) Właściwości politeizmu są wiadome i dawno ściśle zbadane: wielobóstwo z łatwością się rozszerzało i przyswajało. Przez stosunki handlowe ze związkiem Hanzatyckim, Litwini otrzymywali wyobrażenia bożków Rzymskich i Greckich; a znajduwane w ostatnich latach posążki i figurki z epoki odrodzenia, niezawodnie musiały odbierać część bożką, nie zaś używane były do ozdób. Gdy taki był stosunek między całkiem obcemi dla się narodami; to tém łatwiej przypuścić, że jedno plemię z łatwością przyswajało sobie bóstwa drugiego pokrewnego mu plemienia. Ztąd znowu wniosek, że jeżeli Światowit u Słowian Nadbał-

степеннымъ. 3) Принадлежности бога—боговъ — могли уже съ нѣкоторыми измѣненіями повторяться въ второстепенномъ богѣ, — тотъ же мечъ, та же лошадь, тотъ же рогъ, но не отдѣльные, а какъ будто въ подражаніи только изображенные барельефами на камнѣ. 4) По чему нѣтъ узды, сѣдла, станицы, орловъ и т. п., спрашиваетъ г. Срезневскій? — а откуда же известно что ихъ небыло? какъ предметы отдѣльные они могли находиться въ храмѣ, и съ крушеніемъ идола — уничтожены, или потомъ разрушены временемъ. Въдѣ уже почти тысячолѣтіе, какъ въ этой странѣ, водворено ученіе Спасителя. 5) Въ Чешской *Mater verborum* (1203) упоминается тоже имя Святовита. Лелевель признавая окончательно этотъ камень идоломъ Святовита, говорить съ увѣренностію: „нѣтъ сомнѣнія что идоловъ и капищъ въ земляхъ Славянскихъ было много: поэтому можно надѣяться, что не одинъ еще уцѣлѣлъ, и современнымъ отыщется.“ 6) Въ донесеніи своемъ Краковскому обществу, О. Жебравскій описалъ отчетливо мѣстность, гдѣ найдены истуканъ. Онъ говоритъ, что по народному преданію, на близъ лежащей равнинѣ, стоялъ нѣкогда городъ Богодъ, уничтоженный Бунякомъ шелудивымъ, ханомъ Половецкимъ. Лелевель видитъ въ этомъ особенное значеніе. По его мнѣнію, здѣсь точно былъ городъ Богодъ; замѣтно еще возвышеніе съ фундаментами, древней постройки, называемой *Замчискомъ*, гдѣ могло быть капище этаго идола. Лелевель самый истуканъ Святовита, называетъ не Збручскимъ, какъ это принято, но *Богодскимъ*. 7) Г. Срезневскій въ заключеніе своей статьи предлагалъ С. Петербургскому археологическому обществу спросить Краковское общество, между прочемъ: нѣтъ ли на камнѣ какихъ нибудь примѣтъ древности, вліянія воды, пла, воздуха, и земли? — Туземный ли это камень, или завозный? — Не знаемъ, что отвѣчало Краковское общество, но вліяніе воды на камнѣ весьма замѣтно, а камень по мнѣнію геологовъ, нѣсомнѣнно туземный.

Благодаря заботливости нашего редактора, Виленскій музей украшаетъ теперь точная копія Богодекаго Святовита,

тыкихъ былъ bogiem-bogów, то у Словянъ тѣ же гдѣ губерніи Подольскій (т. j. уѣзды, Tywerców, Derewlan) mógł być bożyszcem drugorzędny. 3) Przynależności boga-bogów, gdy ten zmieniony został na bóstwo podrzędniejsze, mogły także ulec pewnym odmianom: ten sam róg, miecz, koń, mogły być dodane do całości w płaskorzeźbie, tylko jako wspomnienie części przydatkowych do pierwotnego. 4) »Dla czego przy nim niema munsztuka, siodła, chorągwi, orłów?» zapytuje p. Sreżniewski. Odpowiadamy na to: że mogły być; lecz się zapewne przechowywały w świątyni jako przedmioty oddzielne, i w czasie burzenia bałwanów uległy zniszczeniu, lub czas późniejszy je strawił, — boć prawie tysiąc lat już upłynęło od czasu jak nauka Chrystusa podbiła te strony. 5) W Czeskiej *Mater verborum* (1203) wspomniono także o imieniu Światowita. Lelewel, stanowiąc przypisywać ten posąg Światowitowi, z przekonaniem powiada: »To pewna, że posągów i bożnic po Słowiańszczyźnie było dosyć: spodziewać się, że nie jeden jeszcze dochowuje się i z czasem znalezionym będzie.« 6) T. Żebrawski, czyniąc sprawozdanie dla Krakowskiego naukowego towarzystwa, opisał szczegółowie całą miejscowość gdzie ten posąg znaleziono, — i powiada, że wedle podania tamiecznych mieszkańców wiejskich, na poblizkiej dolinie było niegdyś miasto *Bohod*, zburzone później przez Buniaka *parczywego* chana Połowieckiego. Lelewel nadaje wielką wagę temu podaniu: utrzymuje, że tu w istocie było dawniej miasto *Bohod*. Teraz jeszcze na pewnej wyniosłości znaczne są ślady fundamentów starożytnego zabudowania; na tém miejscu, noszącym nazwę *zameczyska*, mogła być świątynia Światowita. Z tego względu Lelewel nazywa w mowie będące bożyszcze *Bohodzkim*, nie zaś Zbruckim jak je pospolicie nazywają. 7) W końcu swjej rozprawy p. Sreżniewski wniósł, aby towarzystwo Petersburskie zrobiło zapytanie Krakowskiemu, między innemi: czy niema na posagu śladów starożytności, wpływu wody, mułu, powietrza, ziemi? czy kamień, z którego zrobiony, jest krajowym lub przywózowym? — Nie wiemy jaką odpowiedź dało na to towarzystwo naukowe Krakowskie; ale wpływ działania wody zostawił wyraźne ślady na kamieniu, a sam kamień podług twierdzenia geologów jest niewątpliwie miejscowy.

Dzięki troskliwemu staraniu naszego prezesa, muzeum Wileńskie wzbogaconem niedawno zostało dokładną kopiją Bohodzkie-

сдѣланная изъ гипса въ Краковѣ, съ согласія тамошняго имп.-кор. ученаго общества, выдавшаго свидѣтельство въ дѣйствительномъ и совершенномъ сходствѣ съ подлинникомъ *). Двѣ такіе же копии заказаны были прежде, одна для Вѣнскаго, другая для Берлинскаго музеума.

Нельзя нерадоваться этому приращенію довольно уже богатой, а по крайней мѣрѣ богаче другихъ музеумовъ, нашей міеологической коллекціи. Быть можетъ, при такихъ быстрыхъ успѣхахъ археологін въ наше время, представится новыя доказательство, что это дѣйствительно истуканъ Святовита. Между же тѣмъ, по несомнѣнности факта, что истуканъ сей найденъ въ Подольской губерніи, приобрѣтеніе это весьма важно для нашей археологін; ибо древній міръ Славянскій возсталъ передъ нами въ лицѣ неизвѣстнаго намъ, самою величиною превосходящаго всѣ до селѣ отысканные, и несомнѣнно *Славянскаго идола*, назывался-ли онъ Святовитомъ, или иначе.

4.

Послѣ сего присутствующіе осматривали вновь открытую залу третьяго этажа, въ которой въ настоящее время размѣщены остатки минералогической (болѣе 10,000 экземпляровъ) и зоологической коллекцій, оставшихся послѣ перенесенія Виленакаго университета.

ЗАСѢДАНІЕ 11 ФЕВРАЛЯ 1858 Г.

11 Февраля 1858 года происходило обыкновенное засѣданіе подѣ председательствомъ председателя графа Е. П. Тышкевича, въ коемъ присутствовали 6 дд. чч. и 3 чч. сс.

*) Свидѣтельство это слѣдующаго содержанія: Oddział archeologii i sztuk pięknych w c. k. towarzystwie naukowym Krakowskiem. Na żądanie JW. hrabiego Eustachego Tyszkiewicza prezesa komisji archeologicznej Wileńskiej, wydaje niniejszém świadectwo: iż posąg bożyszcza Światowida w odlewie teraz przez Edwarda Stehlika zrobionym, zgadza się zupełnie z oryginałem w zbiorach naszych w kolegium Jagiellońskim w Krakowie przechowanym. Ręczę tedy, iż odlew jest wierném przedstawieniem bożyszcza, które wraz z historją jego znalezienia szczegółowo opisałem w Roczniku oddziału naszego w poszytce 1-m za rok 1851, na to pieczęć naszą i podpisy własnoręczne dajemy. Dan w Krakowie w Collegium juridicam w sali posiedzeń naszych dnia 28 Sierpnia 1857 r. Przewodniczący oddziału *Paweł Popiel* c. k. konserwator pomnikowych budowli. Członkowie oddziału na teraz obecni: *Lucjan Siemieński, Wincenty Pol, x. Adam Jakubowski, Józef Kremer, Józef Łepkowski, Józef Mączyński*. Sekretarz *Karol Roman Kremer* dr fil. c. k. dyrektor budownictwa.

go Światowita. Kopiję tę zrobiono z gipsu w Krakowie, za zezwoleniem tamiecznego ces.-królewsk. naukowego towarzystwa, które zaświadczyło piśmiennie, że podobizna rzeczywiście i najdokładniej jest zgodną z oryginałem *). Dwie takie same kopije wprzód jeszcze na zamówienie otrzymały muzea Wiedeńskie i Berlińskie.

Niepodobna się niecieszyć z tego pomnożenia kolekcji przedmiotów mitologicznych naszego muzeum, które w porównaniu z innemi, pod tym względem może się policzyć do zamożnych. Gdy w nasze czasy badania archeologiczne z większém coraz powodzeniem są dokonywane,—mamy nadzieję, że się znajdą stanowcze dowody, iż ten posąg jest bez zaprzeczenia wyobrażeniem Światowita. Tymczasem, jakkolwiekby, czy ten posąg jest Światowitem, czy inném jakim bóstwem, odkrycie jego jest ważnem dla naszej archeologii wypadkiem: gdyż znaleziony w *gubernii Podolskiej*, jest niewątpliwie *bożyszczem Słowiańszczyzny*, której przeszłość ukazała się nam w obliczu dotąd nieznanego i większego rozmiarem nad wszystkie inne wynalezione wprzód bóstwa Słowiańskie.

4.

Po przeczytaniu ostatniej rozprawy, obecni oglądali na nowo na trzecim pięttrze otwartą salę, w której są umieszczone ocalałe szczęty gabinetów byłego uniwersytetu Wileńskiego mineralogiczny (mający górą 10,000 przedmiotów) i zoologiczny.

POSIEDZENIE DNIA 11 LUTEGO 1858.

Dnia 11 Lutego 1858 odbyło się zwyczajne posiedzenie pod przewodnictwem prezesa Eust. hr. Tyszkiewicza, a w obecności 6-ciu członków rzeczywistych i 3 współpracowników.

*) Zaświadczenie to brzmi następnie:

1.

По прочтении протокола прошедших двух заседаний г. председатель комиссии предложил обществу для распространения деятельности оного, издавать ежемесячно, или каждые два месяца, III-й томъ Записокъ, отдѣльными выпусками, на основании Высочайше утвержденного положенія о Коммисіи, не дожидаясь выхода въ свѣтъ II тома, печатаніе котораго замедлилось вслѣдствіе обилія составляющихъ его статей, требующихъ перевода на тотъ или другой языкъ. Предложеніе это было принято единогласно. Редакцію же Записокъ приняли на себя дд. чч. Н. И. Малиновскій и А. К. Киркоръ.

2.

Д. ч. А. Ф. Адамовичъ сообщилъ обществу съ своей стороны нѣкоторыя дополнительныя свѣдѣнія о лигнитѣ, отысканномъ въ Лидскомъ уѣздѣ въ имѣніи помѣщика Юндзила и сообщенномъ д. ч. Нарбуттомъ, который былъ разматриваемъ въ заседаніи 11 Декабря. Г. Адамовичъ, между прочемъ, присвоиваетъ этому минералу свойства, дѣлающіе его полезнымъ, для употребленія, какъ матеріалъ для топлива и извлеченія газа. За симъ г. Адамовичъ прочелъ свою статью о новомъ металлѣ глиниѣ или алюминитѣ, въ которой объяснилъ свойства этого металла, способъ его добыванія, выдѣлки и употребленія.

3.

Перечень бумагъ, поступившихъ въ комиссію въ теченіи двухъ послѣднихъ мѣсяцевъ:

1) Предложеніе г. попечителя Виленскаго учебнаго округа отъ 18 Декабря 1857 года, коимъ утверждаетъ графовъ Степана и Адама Плятеровъ и графа Эдуарда Чапскаго въ званіи почетныхъ членовъ комиссіи. 2) Отношеніе Виленскаго ценсурнаго комитета отъ 23 Декабря тогожъ года, при коемъ препровожденъ Виленскій Вѣстникъ за годы съ 1844 по 1855. 3) Предложеніе г. генералъ губернатора отъ 24 Декабря, коимъ извѣщаетъ, что г. министръ государственныхъ имуществъ вслѣдствіе записки его высокопревосходи-

1.

По прочтении протокулу poprzednich dwóch posiedzeń, prezes komisji przełożył towarzystwu potrzebę wydawania trzeciego tomu Pamiętników oddzielnymi co miesiąc, lub co dwa miesiące wychodzącymi zeszytami, a to w celu nadania większej działalności towarzystwu, stosując się w tém do Najwyżej utwierdzonej ustawy Komisji. Prezes przełożył, aby wydawanie tym sposobem trzeciego tomu rozpocząć zaraz, nie czekając aż wyjdzie tom II-gi; którego wydanie zwlekło się z powodu obfitości materiałów, potrzebujących być tłómaczonemi na język polski lub rossyjski. Projekt ten został przyjęty jednogłośnie. Redagowanie Pamiętnika przyjęli na się rzecz. członkowie M. Malinowski i A. H. Kirkor.

2.

Rzeczywisty członek A. F. Adamowicz zakomunikował towarzystwu kilka dopełniających postrzeżeń o lignicie, który znaleziony został w powiecie Lidzkim w majątku obywatela Jundziłła, a złożony towarzystwu przez rzecz. czł. Narbutta, był rozważany na posiedzeniu 11 Grudnia zeszłego roku. P. Adamowicz utrzymuje, iż można go korzystnie używać na materiał do destyllacji i do wydobywania zeń gazu oświetlającego miasto. Następnie p. Adamowicz przeczytał napisaną przez siebie rozprawę o niedawno odkrytym metalu nazwanym gliną lub aluminium; w rozprawie swęj objaśnił własności tego metalu, sposób jak się dobywa, wyrabia i na co może być użyty.

3.

Spis korespondencyj urzędowych, które komisja otrzymała w ciągu ostatnich dwóch miesięcy.

1) Odezwa kuratora Wileńskiego naukowego okręgu z dnia 18 Grudnia 1857 roku, potwierdzająca wybór Stefana i Adama hr. Platerów, oraz Edwarda hr. Czapskiego na honorowych członków komisji. 2) Odezwa Wileńskiego komitetu cenzury z dnia 23 Grudnia 1856 z załączeniem do nięj Kuryera Wileńskiego za lata od 1845 do 1855. 3) Odezwa pana generał-gubernatora z d. 24 Grudnia tegoż roku, w której zawiadamia, że p. minister dóbr państwa, w skutek przełożenia p. generał-gubernatora, przesłał polecenie, aby Grodzińska izba dóbr państwa wydała dla

тельства о передачѣ въ Виленскую археологическую комиссію хранящихся въ Гродненской палатѣ государственныхъ имуществъ древнихъ документовъ взятыхъ изъ домашняго архива князя Сапѣги въ Деречинѣ, предписалъ послѣдней передать означенные документы въ комиссію. При чемъ г. генераль губернаторъ препроводить изволилъ 13-ть книгъ описей Деречинскаго архива. Положено: Командировать для получения означенныхъ документовъ состоящаго при комиссіи чиновника Гундиуса. 4) Предложеніе г. генераль губернатора отъ 24 Декабря, при коемъ препроводилъ 24 штуки серебрянныхъ старинныхъ монетъ, найденныхъ въ имѣніи Скидлѣ (Гродн. уѣзда) помѣщика камергера д. с. с. князя Четвертынскаго. Положено: разсмотрѣніе сихъ монетъ поручить д. ч. барону Россильону. 5) Отзывъ инспектора римско-католической семинаріи въ Саратовѣ ке. Раюнца, отъ 16 января, въ которомъ извѣщаетъ, что какъ извѣстно, Іезуиты послѣ уничтоженія ихъ общества, занимали почти все духовныя должности въ Нѣмецкихъ колоніяхъ южной Россіи и такимъ образомъ много рѣдкихъ и важныхъ сочиненій изъ Польши и Литвы переброшено на берега Волги. Препровождая богословскаго содержанія трактатъ *de jure et justicia* (рукопись XVII ст.) составленный изъ публичныхъ чтеній іезуита Д. К., въ Краковѣ, въ 1634—1636 г., ке. Раюнецъ присовокупляетъ, что никому можетъ быть неизвѣстно о томъ, что большая часть бібліотеки послѣдняго короля Польскаго Станислава Августа подарена была императоромъ Павломъ 1-мъ Могилевскому православному епископу Анастасію (Братановскому), бывшему потомъ епископомъ Астраханскимъ и завіщена имъ Астраханской православной семинаріи. Поэтому каноникъ Раюнецъ предполагаетъ отправиться на мѣсто для извлеченія болѣе замѣчательныхъ матеріаловъ изъ означенной бібліотеки, для сообщенія ихъ нашему обществу. 6) Письмо поч. чл. графа Морикони, коимъ предлагаетъ извѣстнаго Швейцарскаго археолога Тройона, съ любовію занимающагося древностями нашего края и желающаго войти съ нами въ ближайшія сношенія, въ члены сотрудники. При чемъ графъ Морикони препроводилъ нѣсколько археологическихъ сочиненій г. Тройона.

komissyi znajdujące się w izbie dawne dokumenta zabrane z domowego archiwum xcia Sapiehy w Dereczynie; przy tѣj odezwie p. jenerał-gubernator załączył 13 xiąg zawierających spis dokumentów rzeczzonego archiwum. Postanowiono: wysłać znajduącego się przy komissyi urzędnika Hundiusa dla odebrania takowych dokumentów na rzecz muzeum. 4) Odezwa p. jenerał-gubernatora z d. 24 Grudnia, przy której otrzymano 24 sztuki starożytnych srebrnych monet, znalezionych w Skidlu (pow. Grodz.) majetności szambelana, rzecz. radcy stanu xięcia Czetwertyńskiego. Postanowiono: poruczyć rzecz. czł. baronowi Rossyljonowi rozpatrzenie rzeczonych monet. 5) Odezwa inspektora rzymskokatolickiego seminaryum w Saradowie x. Rajunca, z dnia 16 Stycznia bież. roku. W odezwie tѣj zawiadamia x. Rajuniec, że skutkiem wiadomego obejmowania duchownych posad w kolonijach Niemieckich Rossyi południowej przez Jezuitów, którzy po swѣj kassacie tu się byli w znacznej części przesiedlili, wiele tym sposobem ważnych i rzadkich dzieł z Polski i Litwy przeniosło się na brzegi Wołgi. Przesyłając traktat teologiczny *de jure et justicia* (rękopism z XVII w.), ułożony z publicznych odczytów Jezuita D. K., miających w Krakowie w latach 1634—1636, kanonik Rajuniec pisze, że nikt może o tém nie wie, iż większa część biblijoteki ostatniego z królów Polskich Stanisława-Augusta, będąc darowaną przez cesarza Pawła I-go Mohylewskiemu prawosławnemu biskupowi Anastazemu (Bratanowskiemu), później biskupowi Astrachańskiemu, skutkiem testamentu tego ostatniego przeszła w posiadanie Astrachańskiego prawosławnego seminaryum. Z tego powodu x. Rajuniec zamierza udać się na miejsce dla obejrzenia rzeczzonej biblijoteki i zrobienia wyciągu z godniejszych uwagi materyałów, aby to następnie zakommunikować naszemu towarzystwu. 6) List hon. czł. hrabiego Morykoniego, w którym mówiąc o znanym Szwajcarskim archeologu Troyonie, z upodobaniem poświęcającym się badaniu starożytności naszego kraju i pragnącym wejść z nami w bliższe stosunki, hr. Morykoni przedstawia go na członka-współpracownika. Do tego listu hr. Morykoni załączył kilka dzieł w przedmiocie archeologii wydanych przez p. Troyona.

Bibl. Jag.

Чтение списка приношений: *Зелинский* Людвигъ 12 выпусковъ сочинения «Galicija w obrazach». Г-жа *Гундиусъ* 9 монетъ. Вице-председатель *М. Балинский*, изданное имъ сочинение «Irlandia» и рисунокъ пепельной урны, найденной въ д. Кособуды въ 1846 г. Г. *Дюнизиъ Якутовичъ* 6-ть минераловъ, 1 окаменелость. *Цезарій Козеградский* 3 сочинения 1) *Märkwürdigkeiten in Nürnberg. Nürnberg 1778.* 2) О секретачахъ бiałогłовскихъ в Амстердаме 1742 и 3) О szczęśliwości doczesnej. Warszawa 1779. *Богатко Францискъ*: шкуру бѣлой лисицы, убитой въ Гродненскомъ уѣздѣ. *Адамъ Круповичъ*, автографъ Адама Мицкевича. *Корзунъ Bruno*, изображеніе женщины изъ племени Чувашъ; портретъ извѣстной Мордовинки Агафьи отличающейся длинной бородой; Китайскую монету; кружокъ, употребляемый Китайцами для свивки шелку и 5 серебрянныхъ монетъ. Ч.—с. *Ксендзъ Мальшевичъ* инкунабулъ XV ст. подъ заглавіемъ: *Fasciculus temporum omnes antiquorum Cronicas Complectens in fol.* съ рисунками, рѣзанными на деревѣ и 26 иностранныхъ сереб. монетъ. П.—ч. графъ *Владимиръ Плятеръ*—7 книгъ разнаго наименованія. Ч.—с. *В. Веселовскій*, оттиски своихъ историческихъ статей, помѣщенныхъ въ Московскихъ вѣдомостяхъ 1857 г. 1) нѣсколько данныхъ о состояніи сельской промышленности въ до Петровской Руси. 2) Врачебно полицейскія мѣры въ до Петровской Руси. и 3) Положеніе вопроса о народонаселеніи въ до Петровской Руси. Д.—ч. Прелатъ *Мамертъ Гербуртъ*—200 книгъ рубрицаллій Виленской и другихъ епархій съ 1790—1850 г.; новый заветъ на Литовскомъ языкѣ, рукопись съ нотами подъ заглавіемъ: *invitareria pro diversis solemnitatibus*, рукопись *Obliczenie kassy gruntowoczynszowej* и двѣ старинныя рукописи. *Ксаверій Котвичъ*—медаліонъ съ волосами императора Наполеона I и обрѣзки ленточекъ отъ его ордена. Коллежскій совѣтникъ *Юлианъ Тициусъ*—гравюру сѣдланную въ Римѣ въ 1622 г. изображающую Польскій сеймъ. *Генрихъ Воловичъ*—34 каменные молота. *Копанскій*—древній идолъ и 3 монеты. *Гродзенскій Моисей*—10-ть монетъ, рукопись профессора Якоби, еврейскую рукопись и сочиненіе г. Лермонтова—«Демонъ». *Ксендзъ Гонсевскій*—старинную кольчугу. Ректоръ Казанскаго университета *Ковалевскій*—ученыя записки

Одезытъ listy ofiar: *Zieliński Ludwik*—12 zeszytów dzieła «Galerya w obrazach.» Pani *Hundiusowa*—9 sztuk numizmatów. *Batiński Michał* vice-prezes—wydane przez siebie dzieło «Irlandya»; przerys popielnicy znalezionej we wsi Kosobudy w r. 1846. *Jakutowicz Dionizy*—6 minerałów i jedną skamieniałość. *Kozigradzki Cezary*—trzy dawne dzieła: 1) *Merkwürdigkeiten in Nürnberg 1778*; 2) О секретачахъ бiałогłовскихъ в Амстердаме 1742; 3) О szczęśliwości doczesnej, Warszawa 1779. *Bogatho Franciszek*—skórę lisa białego zabitego w powiecie Grodzieńskim. *Krupowicz Adam*, autograf Adama Mickiewicza. *Korzun Bruno*—rysunek upiększeń kobiet z plemienia Czuwasz; portret znanej Mordwinki Agafii odznaczającej się długą brodą, Chińską monetę *Dziohos*; krążeczek z perłowej macicy używany w Chinach do zwijania jedwabiu; pięć dawnych monet srebrnych. *Matyszewicz* x. członek-współpracownik—inkunabuł z XV wieku p. t.: «*Fasciculus temporum omnes*» etc. i 26 sztuk monet srebrnych. *Plater Włodzimierz* hr. członek-honorowy—siedm dzieł dotyczących się historii, prawodawstwa i statystyki krajowej. *Wiesiołowski Włodzim.* członek-współpracownik—odbitki własnych artykułów z gazet Moskiewskich. *Herbert Mamert* prałat, rzeczywisty członek—20 rubryceli Wileńskiej i innych dycezyj od r. 1790 do 1850; Nowy testament w języku litewskim. *Kotwicz Xawery*—medaljon z włosami Napoleona I i odrzynki wstążeczek od jego orderów. *Titius Julijan* doktor, radca kolegijalny—obrazek z dawniej kroniki sztychowany w Rzymie w 1622, a wyobrażający sejm Polski. *Wotłowicz Henryk*—34 młotki kamienne. *Kopański*—bóztwo starożytne i 3 dawne monety. *Grodzieński Mojżesz*—10 monet, rękopism profesora Jacobi, rękopism Hebrajski, Lermontowa «Demon.» *Gąsiewicz* x.—starą żelazną koleczugę. *Kowalewski Józef*, rektor uniwersytetu Kazańskiego—Pamiętniki naukowe tegoż uniwersytetu za r. 1856 i 1857, oraz programat lekcji na rok 1858. *Malewski Mieczysław*—kilkanaście starych dokumentów. *Rutakowski Ignacy* członek-współpracownik—rysunek słupa w Kamieńcu Litewskim przez siebie rysowany, pieczęć hetmana Sapiehy i 2 młotki kamienne. *Żakowicz Kalixt*—dwie skamieniałości i jedną monetę. *Gintowt Mikołaj* uczeń gimnazjum—jedną monetę. *Wacław Przybylski* członek-współpracownik—

ИМП. Казанскаго университета за 1856 и 1857 годы и обзорѣніе преподаванія въ Казанскомъ университетѣ. *Мечиславъ Малевскій* — нѣсколько старинныхъ актовъ. Ч.—с. *Игнатій Кулаковскій* — изображение столба въ Каменецъ — Литовскѣ имъ снятое, печать гетмана Сапѣги и два каменные молота. *Каликстъ Жаковичъ* — двѣ окаменѣлости и одну древнюю Русскую монету. *Николай Гинтовъ* — (ученикъ гимназій) одну монету. Ч.—с. *Ваславъ Пржибыльскій* — 4 монеты. П.—ч. графъ *Люціанъ Морикони* — звѣзду ордена Св. Станислава. Ч.—с. *Фридрихъ Тройонъ* — 5-ть брошюръ (на языкѣ французскомъ, своихъ археологическихъ сочиненій). *Ванда Куровская*, урожденная Ратынская, 78 древнихъ камней. Знаменитый Чешскій ученый *Иванъ Пуркине* — сочиненіе *Živa časopis přírodnický* за пять лѣтъ. *Шумавскій Іосифъ* — два выпуска составленнаго имъ «Словаря шести Славянскихъ нарѣчій, Прага 1857 г. Д.—ч. *Венцеславъ Ганка* — гипсовыя копии Славянскаго лебедя и нимфы. Д.—ч. *Людвигъ Риттербергъ* — *Nowoczeska Biblioteka*: дочь его, Генрика Сабина Риттербергъ — три Чешскія сочиненія *Ceské narodné písně z Pesme Antuna Nemcića* и 3 *Jaromira Badimská*. Ксендзь *Мицкевичъ Игнатій* — 4 сочиненія. *Павелъ Буковскій* — печать отъ грамоты Сигизмунда III. Ч.—с. *Вильчинскій* — рисунокъ къ запискамъ Паска. Д.—ч. *Адамовичъ* 3 брошюры и наперстокъ изъ алюминіа. ИМП. Арх. общество 2-й выпускъ Извѣстій. Положено: Предметы сіи внести въ инвентарную опись и передать въ вѣдѣніе членовъ, заведывающихъ коллекціями, для распредѣленія и внесенія въ каталоги.

5

Перемена въ личномъ составѣ комисіи: председатель комисіи съ прискорбіемъ объявилъ о новой утратѣ постигшей наше общество въ лицѣ извѣстнаго академика, д. - ч., д. с. с. *М. А. Каркунова*, — скончавшагося въ С.-Петербургѣ 13 Января, при совокупивъ, что въ слѣдующее засѣданіе д. - ч. Киркоръ объявитъ прочесть краткій біографическій очеркъ его жизни. Избраны въ заключеніе засѣданія въ д. ч., предложенные председателемъ графомъ Тышкевичемъ д. ч. Малиновскимъ и Киркоромъ: дѣй. ст. сов. *Александръ Адольфовичъ де Роберти*; ст. сов. *Эмилій Адольфовъ*

четыре монеты. *Morykoni hr. Lucyan* членъ honorowy — гвиздѣ orderu św. Станислава. *Troyon Fryderyk* — пять брошюръ о archeologii w języku francuzkim przez siebie wydanych. *Kurowska Wanda z Ratyńskich* — 78 dawnych kameów. *Purkinje Jan* знакомитъ Чески учены — dzieło pod jego redakcyą wychodzące pod t. «Živa časopis přírodnický», za lat pięć. *Szumowski Józef* — 2 zeszyty ułożonego przez się Słownika sześciu narzeczy Słowiańskich. *Hanka Wacław* rzeczywisty członek — odlewy Słowiańskiego Łabędzia i Nimfy. *Rittersberg Ludwik* rzeczywisty członek — dzieło p. t. «Nowoczeska Biblioteka.» *Rittersberg Henryka-Sabina*, córka Ludwika — 3 dzieła Czeskie: 1) *Ceské národní písmé*, 2) *Písmé Antuna Nemcića*, 3) *Jaromira Badimská*. *Mickiewicz Ignacy* xiadz — cztery dawne dzieła. *Bukowski Paweł* — pieczęć od przywileju Zygmunta III. *Wilczyński Jan-Kazimierz* czł.-współp. — rycinę przedstawiającą scenę z Pamiętników Paska. *Adamowicz Ad. F.* członek rzeczywisty — trzy broszury i naперсток z aluminium. *CESARSKIE Archeologiczne Towarzystwo* — 2gi zeszyt swych «Wiadomości.» Postanowiono: wniesić te przedmioty do inwentarza i oddać w zawiadowanie członków, do których należą kolekeye, celem rozgatkowania i wpisania do katalogów.

5.

Zmiana jaka zaszła w składzie grona towarzystwa: prezes ze smutkiem donosząc o nowęj stracie jaka dotknęła towarzystwo w osobie znakomitego akademika rzecz. czł., rzecz. radcy stanu *M. Karkunowa*, który umarł w Petersburgu dnia 13 Stycznia, dodał, że na następniem posiedzeniu rzecz. czł. A. H. Kirkor obiecał przeczytać krótki rys życia zmarłego. Na wniosek prezesa hr. Tyszkiewicza oraz rzecz. członków Malinowskiego i Kirkora, wybrani zostali na członków rzeczywistych: rzecz. radca stanu *Alexander de Roberti*, radca stanu *Emil de Roberti*, radca kolegijalny *Maciej Padrún de Carné*,

вичъ де Роберти и кол. сов. *Матвей Игнатовичъ Падренъ де Карне*, въ поч. чл. предложенный председателемъ графомъ Е. П. Тышкевичемъ, графъ Николай Генриховичъ Тышкевичъ и въ члены — сотрудники, по предложению председателя графа Е. П. Тышкевича и дд. чч. Малиновскаго и Киркора тит. сов. *Вацлавъ Матеевичъ Пржыбыльскій*, и предложенный п. ч. графомъ Морикони, *Фридрихъ Тройонъ*, въ Швейцаріи. Положено: представить на утверждение г. попечителю Виленскаго учебнаго округа.

на члönка honorowego przedstawiony przez prezesa, *Mikołaj hrabia Tyszkiewicz*; a na członków współpracowników, w skutek przedstawienia prezesa Eust. hr. Tyszkiewicza, oraz rzecz. czł. Malinowskiego i Korkora, radca tytularny *Wacław Przybylski*, i przedstawiony przez członka honorowego hr. Morykoniego, *Fryderyk Troyon* ze Szwajcaryi. Postanowiono: przedstawić takowe wybory do utwierdzenia p. kuratora Wileńskiego naukowego okręgu.

СОСТАВЪ МУЗЕУМА ДРЕВНОСТЕЙ

и

ВИЛЕНСКОЙ АРХЕОЛОГИЧЕСКОЙ
КОМИССИИ.

Къ 11 Марта 1858.

Предсѣдатель комиссіи и попечитель музеума, дѣй. чл. кор. академіи изящ. искусствъ, ист. и древ. въ Стокгольмѣ, кор. об. сѣв. антик. въ Копенгагенѣ, ист. и древ. въ Ригѣ, почет. членъ ИМП. публ. библ. въ С. Пет. и чл. кор. ИМП. археол. об. въ С. Пет., имп. кор. уч. об. въ Краковѣ, об. сель. хоз. въ Лембергѣ и археогр. ком. въ Кіевѣ графъ *Евстафій Пиевичъ Тышкевичъ*.

Вице-Предсѣдатель, чл. сот. ИМП. Рус. геог. об., чл. кор. имп.-кор. об. въ Краковѣ, *Михаилъ Игнатьевичъ Балинскій*.

Ученый Секретарь, *Маврикій Антоновичъ Круповичъ*.

ДѢЙСТВИТЕЛЬНЫЕ ЧЛЕНЫ:

Виленскій военный губернаторъ, Гродненскій и Ковенскій генераль-губернаторъ, почет. чл. ИМПЕРАТОРСКИХЪ Москов. унив., Москов. об. сель. хоз., Москов. об. испыт. природы, и Москов. об. ист. и древ. Росс., Юрьевского об. сель. хоз., Росс. об. люб. садоводства, Лебедянского об. сель. хоз., дѣй. чл. ИМП. Рус. геогр. общ. въ С. Пет., поч. чл. общ. исп. прир. въ Гамбургѣ, и поч.

LISTA CZŁONKÓW

MUZEUM STAROŻYTNOSCI

i

WILEŃSKIEJ ARCHEOLOGICZNEJ
KOMISSYI

11-go Marca 1858.

Prezydent kom., kurator muzeum, członek: akad. król. nauk wyzw., hist. i starożyt. w Stokholmie, tow. król. antykw. półn. w Kopenhadze, badaczow hist. i staroż. w Rydze, hon. czł. CES. publ. bibl. w St. Peter., czł. kor. CES. arch. tow. w St. Pet., ces.-król. nauk. tow. w Krakowie, rolni. we Lwowie i archeogr. kom. w Kijowie *Eustachy hrabia Tyszkiewicz*.

Vice-Prezydent, czł. współprac. CES.-Ros. geogr. tow. w St. Peter., czł. kor. ces.-król. tow. nauk. w Krakowie *Michał Baliński*.

Uczony Sekretarz — *Maurycy Krupowicz*.

CZŁONKOWIE RZECZYWIŚCI:

Włodzimierz Nazimow — jen.-adjut. Wil. wojen. Grod. i Row. jener. gub., hon. czł. CES. uniw. w Moskwie, rolnicz. tow., badaczow natury, hist. i star. Ros. — w Moskwie, Jurjewskiego rolnicz. tow., Ros. tow. przyjaciół ogrodnictwa, Lebedziańskiego tow. rol.; rzecz. czł. CES. geogr. Ros. tow. w St. Peter., hon. czł. tow. badacz. nat. w Hamburgu i bad. nat. w Dreźnie.

чл. об. исп. пр. въ Дрезденъ—генераль-адъютантъ *Владиміръ Ивановичъ Назимовъ*.

Митрополитъ Литовскій и Виленскій, Свят. прав. синода членъ, поч. членъ ИМП. академіи наукъ, и Русс. геогр. об. въ СПб., Казанской дух. акад., конф. Кіев. духов. акад. и чл. Копенгагенскаго об. сѣв. антикв., — Высокопреосвященный *Иосифъ*.

Митрополитъ римско-кат. церкви въ имперіи, Могилевскій архіепископъ, поч. чл. ИМП. публ. библ., Высокопреосвященный *Венцеславъ Жилинскій*—въ С. Петербургѣ.

Членъ госуд. сов., ст. секр., дир. ИМП. публ. библ. и Румянц. муз., СПб. опекун сов. поч. опекунъ, чл. гл. сов. жен. уч. зав., гл. прав. училищъ и ком. заслуж. Гражд. чин., дѣй. чл. ИМП. Рус. геогр. об., поч. чл. ИМП. акад. наукъ, университетовъ: Москов., С. Петерб., Дерптскаго и Харьков., обществъ: ИМП. археол. въ СПб., естествоиспытателей въ Москвѣ, вольно-эконом. въ Москвѣ, любителей коммерч. знаній въ Москвѣ, Курляндскаго литературы и искусс. въ Митавѣ, Эстляндскаго литер. въ Ревель, ист. и древ. Остз. края въ Ригѣ, Одесскаго ист. и древ., Курлянд. пров. муз. въ Митавѣ, поч. вице-през. Африкан. инетит. объ уничтоженіи торго Неграми въ Парижѣ, общникъ Рус. отд. въ об. Сѣв. антикв. въ Копенгагенѣ и почет. чл. академіи промысл. въ Имоли (въ Италіи), — д. т. с. баронъ Модестъ Адреевичъ *Корфъ*—въ С. Петербургѣ.

Попечитель Виленскаго учебнаго округа, генер. лей. баронъ Егоръ Петровичъ *Врангель*.

С. въ д. Виленскаго граж. губ. д. с. с. Михаилъ Николаевичъ *Похвисневъ*.

(ПО СТАРШИНСТВУ ИЗБРАНІЯ):

Дѣй. чл. Вил. губ. статис. ком. чл.—кор. имп. кор. Краков. уч. общ. Федоръ Ефимовичъ *Нарбуттъ*.

Чл. имп. - кор. Краков. уч. об., Одесс. об. ист. и древ. и мн. др. Иосифъ Игнатій Ивановичъ *Крашевскій*—въ Житомирѣ. Ректоръ и проф. бог. Литов. сем. маг. Архимандритъ *Александръ*.

Виленскій прелатъ Мамертъ *Гербуртъ*.

Чл. кор. имп.-кор. Краков. уч. об. Николай Ивановичъ *Малиновскій*.

Јózef—metropolita Litew. i Wileń., czł. rząd. Synodu, hon. czł. CES. akad. nauk i CES. Ros. geogr. tow. w St. Peters., duch. akad. w Kazaniu, konf. duch. akad. w Kijowie, czł. tow. półn. antykw. w Kopenhadze.

X. Wacław Żyliński—metropolita rzymsko-kat. kościołów w imperium Ros., arcybiskup Mohylew., prezes duch. r. k. kolegium, hon. czł. CES. publ. bibl. w St. Petersburg.—w St. Petersburgu.

Modest baron *Korf*—czł. rady państwa, dyr. CES. pub. bibl. i Rumianc. muzeum w St. Peter., opiekun czł. rady hon. opiekun, czł. gł. rady o żeń. zakł. nauk., czł. kom. zastużonych cywil. urzęd., rzecz. rad. tajny, rzecz. czł. CES. Ros. geogr. tow., hon. czł. CES. akad. nauk, uniwersytetów: w Moskwie, St. Peter., Dorpacie, Charkowie, towarzystw: CES. arch. w St. Peter., naturalistów w Mos., wolno-ekonomicz. w Mos., przyjac. handlowej wiedzy w Mos., liter. i szt. pięk. w Mitawie, liter. w Rewlu, hist. i star. Ostzejs. w Rydze, hist. i star. w Odessie, Kurland. prow. muzeum w Mitawie, hon. wice-prezes Afrykańskiego instytutu o przekróceniu handlu Negrami—w Paryżu, współnik Ros. oddziału tow. półn. antyk. w Kopenhadze, hon. czł. akad. handlu w Imoli (we Włoszech)—w St. Petersburgu.

Jerzy baron *Wrangiel*—kurator Wileń. nauk. okręgu, jen. porucznik.

Michał *Pochwiśniew*—Wil. cyw. gub. rzecz. rad. st.

(WEDŁUG KOLEI WYBORU):

Teodor *Narbutt*—czł. Wil. gub. statys. kom. i ces. król. nauk. tow. Krak.

Józef Ignacy *Kraszewski*—czł. ces. król. tow. Krak., hist. i star. w Odessie i w. i.—w Żytomierzu.

Alexander archimandryta, rektor i prof. teol. w Litew. semin. mag.

X. Mamert Herburt z Fulsztyna, prałat kat. Wileń.

Mikołaj *Malinowski*—czł. ces. król. tow. nauk. Krak.

- Дѣй. чл. Вил. губ. стат. ком., чл. кор. имп.-кор. Краков. уч. об. Игнатій *Ходзько*.
 Д. с. с. баронъ Левъ Васильевичъ *Росильонъ*.
 Д. с. с. Павелъ Васильевичъ *Кукольникъ*.
 Дѣй. чл. ИМП. Русс. геогр. об. и Вилен. губ. стат. ком., чл. кор. ИМП. археол. об. въ С. Пет., импер. кор. учен. общ. въ Краковѣ, общ. истор. и древ. въ Одессѣ, почет. корр. ИМП. публ. библіотеки въ С. Пбурѣ—Адамъ Карловичъ *Киркоръ*.
 Чл. Вил. губ. стат. ком. Матвѣй Матвѣевичъ *Гусевъ*.
 Александръ Антоновичъ *Здановичъ*.
 Професс. б. Вилен. унив., чл. ИМП. Вилен. мед. об. Михаилъ Леонтьевичъ *Гомолицкій*.
 Проф. б. Вил. унив. Іосифъ *Ярошевичъ*.
 Адамъ *Юхеръ*.
 Ген. отъ арт. Ілья Гавриловичъ *Бибиковъ*—въ С. Петербургѣ.
 Попеч. Казанскаго учеб. окр. т. с. Эваристъ Андреевичъ *Груберъ*—въ Казани.
 Д. с. с. дв. Е. П. В. Каммер-Князь Іреній Михайловичъ *Огинскій*.
 Гр. Пій *Тышкiewiczъ*.
 Професс. б. Вил. унив., чл. ИМП. об. исп. прир. въ Москвѣ, имп. Леопольда Карла академіи естествоиспытателей въ Вроцлавѣ и об. естеств. въ Дрезденѣ, Марбургѣ, Президентъ медицин. ИМП. об. въ Вильнѣ и чл. мед. об. въ Кіевѣ, Ригѣ, Одессѣ, Варшавѣ, Краковѣ, с. с. Адамъ Осиповичъ *Адамовичъ*.
 Въ д. Гофмейстера, управ. Москов. гл. арх. м. ин. д., ком. печ. госуд. грамотъ и договоровъ и госуд. древлехранищемъ хартий, рукописей и печатей, чл. археогр. ком., предсѣд. учен. ком. возоб. дома бояръ Романовыхъ, чл. кор. ИМП. акад. наукъ, поч. чл. Москов. и Казан. унив., об. люб. отеч. слов. въ Казани, ист. и древ. Остз., ИМП. публ. библ., Кіев. археогр. ком., дѣй. чл. Моск. об. ист. и древ. Росс., Одесс. об. ист. и древ., чл. кор. ИМП. арх. об. д. с. с. Кн. Михаилъ Андреевичъ *Оболенскій*—въ Москвѣ.
 Дѣй. чл. ИМП. Рус. геогр. и археол. об., чл. кор. ИМП. акад. наукъ и мн. др. об. графъ Алексѣй Семеновичъ *Уваровъ*—въ Москвѣ.
 Дѣй. чл. ИМП. Рус. геогр. и арх. и мн. др. об. Павелъ Степановичъ *Савельевъ*—въ С. Петербургѣ.
 Ignacy *Chodźko*—чл. Wil. губ. statys. kom. i ces. król. tow. nauk. Krak.
 Leon baron *Rossyljon*—rzczech. rad. st.
 Paweł *Kukolnik*—prof. b. uniw. Wil. rzczech. rad. st.
 Adam Honory *Kirkor*—rzczech. czł. CES. Ros. geogr. tow. w St. Peter., gub. statys. kom. w Wilnie, czł.-korres. CES. archeol. tow. w St. Peter., ces.-król. tow. nauk. w Krakowie, tow. hist. i star. w Odessie, honor. korres. CES. pub. bibl. w St. Peter.
 Mateusz *Gusiew*—czł. Wil. stat. kom., (astronom Wil.).
 Alexander *Zdanowicz*—prof. Wil. szlach. instyt.
 Michał *Homolicki*—prof. b. uniw. Wil. czł. CES. Wil. tow. lek.
 Józef *Jaroszewicz*—prof. b. uniw. Wil.
 Adam *Jocher*.
 Eljasz *Bibikow*, jen. art.—w St. Petersburgu.
 Ewaryst *Gruber*—kur. Kazań. nauk. okręgu, rad. tajny—w Kazani.
 Ireny xiaże *Ogiński*—szambelan J. C. M. rzczech. rad. st.
 Pius hr. *Tyszkiewicz*.
 Adam F. *Adamowicz*—rad. st., prezes CES. Wil. lek. tow., prof. b. uniw. Wil., czł. CES. tow. bad. nat. w Moskwie, ces. Leopolda Karola akademii badaczow natury we Wrocławiu, naturalistów w Dreźnie, Marburgu, lek. tow. w Kijowie, Rydze, Odessie, Warszawie, naukowego w Krakowie.
 Michał x-że *Oboleński*—hofmeister J. C. M., rz. rad. st., rządzący gł. arch. min. spraw zagr. w Moskwie, kom. drukowania dyplom., i zbiorem staroż. dokum. rękop. i pieczęci, czł. archeogr. kom., prezes kom. odnowienia domu bojar Romanowych, czł. kor. CES. akad. nauk, hon. czł. uniw. w Moskwie i Kazani, tow. przyjac. ojczys. liter. w Kazani, hist. i star. Ostzejs., CES. pub. bibl., archeogr. kom. w Kijowie, rzczech. czł. tow. hist. i star. Ros. w Moskwie, hist. i star. w Odessie, czł. kor. CES. arch. tow. w St. Peter.—w Moskwie.
 Alexy hr. *Uwarow*—rz. czł. CES. geogr. Ros. tow., CES. arch. tow., czł. kor. CES. akad. nauk i w. i.—w Moskwie.
 Paweł *Saweljew*—rz. czł. CES. geogr. Ros. tow., CES. arch. tow. i w. i.—w St. Petersburgu.

- Дѣй. чл. ИМП. Русс. геог. и арх. и ин. др. об. Дмитрій Васильевичъ *Полюновъ* — въ С. Петербургѣ.
- Владиславъ Казиміръ *Войццкій* — въ Варшавѣ.
- Дѣй. чл. имп. кор. Краков. уч. об., имп. кор. землед. об. въ Крак. и лѣсн. западной Галиціи Іосифъ *Донброва Лепковскій* — въ Краковѣ.
- Карль *Бейеръ* — въ Варшавѣ.
- Венцеславъ Александръ *Мацѣевскій* — въ Варшавѣ.
- Б. проф. Ягелл. унив., дѣй. чл. имп. кор. Краков. уч. об., поч. чл. об. ист. и древ. въ Вроцлавѣ, др. Антонъ Сигизмундъ *Гельцель* — въ Краковѣ.
- Чл. р. к. дух. кол. Прелатъ Станиславъ Сигизмунтъ *Красинскій* — въ С. Петербургѣ.
- Александръ *Тышинскій*.
- Павель *Шафарикъ* — въ Прагѣ.
- Проф. Прагскаго унив., библіотекаръ Чешскаго музеума, дѣй. чл. кор. Бог. уч. об. и народ. муз., об. любит. церков. музыки въ Бог. въ Прагѣ, поч. чл. унив. Харьков. и б. Вилен, ист. и древ. Россій. въ Москвѣ, ИМП. публ. биб., въ СПб., об. ист. въ Клагенфуртѣ, об. ист. и древ. южныхъ Славянъ въ Аграмѣ, чл. кор. ИМП. акад. наукъ, Русс. геогр. об. въ СПб., им. кор. уч. об. въ Краковѣ, отеч. ист. Шлезвигъ-Гольшт. Лауенбургскаго, ист. и древ. въ Помераніи, Шлезв. об. отеч. просв., об. сѣв. антик. въ Копенгагенѣ, учен. об. въ Лузаци, ист. и древ. Мекленб., люб. ист. и древ. въ Одессѣ, имп. акад. наукъ въ Вѣнѣ и комит. для сохран. языка и литер. Чешской и археол. въ Прагѣ — Венцеславъ *Ганка* — въ Прагѣ.
- ИМП. Ак. н. академикъ, д. ч. ИМП. Русс. геогр. и археол. об., археогр. ком. и м. д. Аристъ Аристовичъ *Куникъ* — въ С. Петербургѣ.
- Управл. гл. стат. ком. Новор. края, чл. ИМП. акад. наукъ, Русс. геогр. об., Копенгаг. об. Сѣв. антик., Одесс. об. люб. ист. и древ., корр. стат. отд. сов. мин. вн. д., д. с. с. Аполлонъ Александровичъ *Скальковскій* — въ Одессѣ.
- Инж. ген. м. Михаилъ Григорьевичъ *Есериновъ* — въ С. Петербургѣ.
- Пом. поп. Вил. уч. ок. Князь Александръ Прохоровичъ *Шуриискій-Шухматовъ*.
- Проф. Ягелл. унив. (б. ректоръ), чл. им. кор. уч. об. въ Краковѣ (б. предсѣд.), чл. ме-
- Dymitr Polenow* — rz. czk. CES. geogr. Ros. tow., CES. arch. tow. i w. i. — w St. Petersburgu.
- Władysław Kaz. *Wojcicki* — w Warszawie.
- Józef Dąbrowa *Łepkowski* — czk. ces. król. tow. nauk. Krak., ces. król. gosp. roln. Krak. i leśnego Galicyi zachodniej. — w Krakowie.
- Karol *Beyer* — w Warszawie.
- Wacław Alexander *Maciejowski* — w Warszawie.
- Antoni Zygmunt *Helcel* — d-r obojga praw, b. prof. uniw. Jagiel., czk. tow. ces. król. nauk. Krak., czk. hon. tow. hist. star. we Wrocławiu. — w Krakowie.
- X. Stanisław Zygmunt *Kraśinski* — prałat kat. Wil., czk. koll. rz. kat. — w St. Petersburgu.
- Alexander *Tyszyński*.
- Paweł *Szafarzyk* — w Pradze.
- Wacław *Hanka* — prof. uniw. w Pradze, bibl. Czes. muz., rz. czk. król. Czes. tow. nauk. w Pradze, rz. czk. nar. muz. Czes., tow. przyjac. kościel. muzyki w Czechach, hon. czk. CES. uniw. b. Wil. i Charkow., hist. i star. Ros. w Moskwie, CES. publ. bibl. w St. P., hist. tow. Korutańskiego w Cielowcu (Klagenfurt), tow. hist. i star. połud. Słow. w Zagrzebie (Agram), czk. kor. CES. akad. nauk i CES. Ros. geogr. tow. w St. P., b. Warsz. tow. przyjac. nauk, ces. król. tow. nauk. Krak., tow. Szlezw. Holszt. Launburgskiego his. krajowej, tow. hist. i star. Pomorzańskich, Szląskiego tow. ojezystej oświaty, król. tow. półn. antyk. w Kopenhadze, Zgorzeleckiego tow. nauk w Łuzacyi, Zwierzyńskiego tow. hist. i star. Meklenburgskich, hist. i star. w Odessie, ces. akad. nauk. w Wiedniu, czk. muzeum: kom. pielęgn. języka i lit. Czes. i arch. w Pradze. — w Pradze.
- Aryst *Kunik* — akademik CES. akad. nauk, rzecz. czk. CES. geogr. tow. Ros., CES. arch. tow., archeogr. kom. i w. i. — w St. Petersburgu.
- Apollo *Skalkowski* — rz. r. st., rządzący gł. statys. kom. Nowor., czk. CES. akad. nauk, CES. Ros. geogr. tow., pół. antyk. w Kopenhadze, tow. hist. i star. w Odessie, kor. statys. wydz. min. spr. wewn. — w Odessie.
- Michał *Jewreinow* — inż. jen. major — w St. Petersburgu.
- Alexander x-że *Szyryński-Szychmatow* — pom. kur. Wil. nauk. okręgu.
- Dr Józef *Majer* — prof. uniw. Jagiel. (b. rektor), czk. ces. król. tow. nauk. Krak. (b.

- диц. об. въ Варшавѣ и Вильнѣ, мед. хир. акад. въ Мадритѣ, и им.-кор. об. земл. въ Краковѣ — Др. Іосифъ *Майеръ* — въ Краковѣ.
- Чл. им. кор. Крак. уч. об. Амвросій *Грабовскій* — въ Краковѣ.
- Чл. им.-кор. Крак. уч. и им.-кор. об. земл. въ Краковѣ и Лембергѣ, Викентій *Поль* — въ Краковѣ.
- Проф. Ягел. ун. и учил. изящ. искуc. въ Краковѣ, чл. им.-кор. Крак. уч. об., д-ръ Іосифъ *Кремеръ* — въ Краковѣ.
- Дирек. строит. ч. въ Краковѣ, чл. имп.-кор. Крак. уч. об. и имп.-кор. Крав. об. земл., Карлъ *Кремеръ* — въ Краковѣ.
- Проф. имп. выс. реал. уч. въ Прагѣ, чл. Чеш. уч. об., муз. и арх. об., Карлъ Владиславъ *Цанъ* — въ Прагѣ.
- Чл. Чеш. уч. об., муз. и арх. об. Лудовикъ *Риттерсбергъ* — въ Прагѣ.
- Д. с. с. Александръ Адольфовичъ *де Роберти*.
- С. с. Эмилій Адольфовичъ *де Роберти*.
- Дир. Вил. двор. инстит. Матвій Ивановичъ *Падренъ де Карне*.
- Іуліанъ *Бартошевичъ* — въ Варшавѣ.
- Ректоръ Казан. унив. д. с. с. Осипъ Михайловичъ *Ковалевскій* — въ Казани.
- Библиотекаръ пуб. биб. Оссолинскихъ въ Лембергѣ, поч. кор. ИМП. пуб. биб. въ СПбур., Августъ *Бѣловскій* — въ Лембергѣ.
- Деканъ юрид. фак. унив. св. Владимира, с. с. Николай Дмитріевичъ *Иванишевъ* — въ Кіевѣ.
- prezes), czł. tow. lek. w Warsz. i CES. lek. tow. w Wilnie, akad. lek. chirurg. w Madrycie i ces. król. tow. gosp. roln. Krak. — w Krakowie.
- Ambroży *Grabowski* — czł. ces. król. tow. nauk. Krak. — w Krakowie.
- Wincenty *Pol* — dr fil. b. prof. uniwers. Jagiel., czł. ces. król. tow. nauk. Krak. i ces. król. tow. roln. Krakowskiego i Lwowskiego. — w Krakowie.
- Józef *Kremer* — dr ob. pr. i fil. prof. uniwers. Jagiel., prof. nadz. estetyki i hist. sztuk w szkole sztuk pięknych w Krak., czł. ces. król. tow. nauk. Krak. — w Krakowie.
- Karol *Kremer* — dr fil., dyrektor budown. Krakowie, czł. ces. król. Krak. nauk. i gosp. rol. w Krakowie.
- Karol Władysław *Cap* (Zap) — prof. wyż. real. szk. w Pradze, czł. Czes. nauk. tow. muz. i arch. tow. w Pradze.
- Ludwik *Rittersberg* — czł. Czes. tow. nauk. muz. i tow. arch. — w Pradze.
- Alexander *de Roberti* — rz. rad. st.
- Emil *de Roberti* — rad. st.
- Maciej *Padrań de Carne* — dyr. Wil. szl. inst.
- Juljan *Bartoszewicz* — w Warszawie.
- Józef *Kowalewski* — rz. rad. st., rektor uniwers. Kazań. — w Kazani.
- August *Bielowski* — bibl. biblioteki Ossolińskich, hon. kor. CES. publ. pibl. w St. Petersburgu. — we Lwowie.
- Mikołaj *Iwaniszew* — dziekan praw. fakul. w uniwers. ś. Włodzimierza, w Kijowie.

ДѢЙСТВИТЕЛЬНЫЕ ЧЛЕНЫ И БЛАГОТВОРИТЕЛИ МУЗЕУМА.

Графъ Райнольдъ *Тызенгауъ*.
 Евстафій *Рдултовскій*.
 Графъ Михайлъ *Тышкевичъ*.
 Графъ Маріанъ *Чапскій*.
 Графъ Константинъ *Тышкевичъ*.
 Графъ Альфредъ *Слизень*.
 Оттонъ *Горватъ*.
 Ксаверій *Войниловичъ*.
 Владиславъ *Брохоцкій*.
 Гравъ Адамъ *Чапскій*.
 Александръ *Скирмунтъ*.
 Константинъ *Незабытовскій*.
 Графъ Иванъ Михайловичъ *Тышкевичъ*.
 Александръ *Горватъ*.
 Графъ Іосифъ *Тышкевичъ*.
 Графъ Иванъ Іосифовичъ *Тышкевичъ*.

CZŁONKOWIE RZECZYWIŚCI I DOBRO- CZYNCY MUZEUM.

Hrabia Rajnold *Tyzenhaus*.
 Eustachy *Rdułtowski*.
 Hrabia Michał *Tyszkiewicz*.
 Hrabia Marjan *Czapski*.
 Hrabia Konstanty *Tyszkiewicz*.
 Hrabia Alfred *Slizien*.
 Otto *Horwatt*.
 Xawery *Wojniłowicz*.
 Władysław *Brochocki*.
 Hrabia Adam *Czapski*.
 Alexander *Skirmunt*.
 Konstanty *Niezbystowski*.
 Hrabia Jan syn Michała *Tyszkiewicz*.
 Alexander *Horwatt*.
 Hrabia Józef *Tyszkiewicz*.
 Hrabia Jan syn Józefa *Tyszkiewicz*.

Графъ Владимиръ *Плятеръ*.
Северинъ *Ромеръ*.

Hrabia Włodzimierz *Plater*.
Seweryn *Romer*.

ПОЧЕТНЫЕ ЧЛЕНЫ.

Князь Николай *Радзивиллъ*.
Гравъ Венедиктъ *Тышкевичъ*.
Графъ Луціанъ *Морикони*.
Оскаръ *Милевскій*.
Доминикъ *Лаппа*.
Кипріянь *Цывинскій*.
Константинъ *Снитко*.
Рудольфъ *Писанко*.
Эдуардъ *Ромеръ*.
Мечиславъ *Тукалло*.
Іосифъ *Снядецкій*.
Константинъ *Горскій*.
Адольфъ *Кобылинскій*.
Адольфъ *Пржецишевскій*.
Устинъ *Гребницкій*.
Графъ Михаилъ *Солтанъ*.
Сен. д. с. с. Францъ *Скибицкій*—въ Варшавѣ.
Предс. имп. кор. учен. об. въ Краковѣ, поч. чл. имп. кор. Крак. об. землед. чл. б. Варш. об. люб. наук. Францискъ *Венжикъ*—въ Краковѣ.
Князь Романъ *Сангушко*.
Графъ Титъ *Дзяльнскій*—въ в. гер. Познань.
Графъ Эдуардъ *Чапскій*.
Графъ Степанъ *Плятеръ*.
Графъ Адамъ *Плятеръ*.
Графъ Николай *Тышкевичъ*.

CZŁONKOWIE HONOROWI.

Mikołaj książę *Radziwiłł*.
Benedykt hrabia *Tyszkiewicz*.
Lucjan hrabia *Morykoni*.
Oskar *Milewski*.
Dominik *Łappa*.
Cyprian *Cywiński*.
Konstanty *Snitko*.
Rudolf *Pisanko*.
Edward *Römer*.
Mieczysław *Tukałło*.
Józef *Sniadecki*.
Konstanty *Gorski*.
Adolf *Kobyliński*.
Adolf *Przeciszewski*.
Justyn *Hrebniński*.
Hrabia Michał *Soltan*.
Franciszek *Skibicki*, sen. rz. r. st.—w Warszawie.
Franciszek hrabia *Wężyk*—prezes ces. król. nauk. tow. Krak., czł. b. tow. przyjac. nauk w Warsz., czł. hon. c. k. tow. gosp. roln. Krak.—w Krakowie.
Roman książę *Sanguszko*.
Tytus hrabia *Działyński*—w Poznaniu.
Edward hrabia *Czapski*.
Stefan hrabia *Plater*.
Adam hrabia *Plater*.
Mikołaj hrabia *Tyszkiewicz*.

ЧЛЕНЫ СОТРУДНИКИ.

Чл. имп. рус. геогр. об. въ СПб. ист. и древ. въ Одессѣ им. др. Авраамъ *Фирковичъ*—въ Евпаторіи.
Игнатій *Кулаковскій*.
Иванъ Казимиръ *Вильчинскій*.
Чл. мн. уч. об. Ке. Іосифъ *Мальшевскій*.
Степанъ *Коверскій*.
Адамъ *Завадскій*.
Чл. библи. об. Генераль-Суперъ-Интендентъ—Степанъ *Липинскій*.
Вилен. прелатъ архидіаконъ Александръ *Важинскій*—въ СПбур.
Антонъ Эдуардъ *Одынецъ*.
Чл. имп. кор. Крак. уч. об. Лудовикъ *Кондратовичъ*.
Гавріиль *Фирковичъ*.
Антонъ *Залескій*.
Ке. Іосифъ *Бонковскій*.
Евгеній *Карновичъ*—въ СПбургѣ.

CZŁONKOWIE WSPÓŁPRACOWNICY.

Abraham *Firkowicz*—czł. CES. Ros. geogr. tow. w St. Peters., hist. i star. w Odesie i w. i.—w Eupatoryi.
Ignacy *Kutakowski*.
Jan-Kazimierz *Wilczyński*.
X. Józef *Matyszewicz*—czł. wielu tow. nauk.
Stefan *Kowerski*.
Adam *Zawadzki*.
Jenerał-super-intendent Stefan *Lipiński*.
Prałat archidiakon kat. Wil. Alexander *Ważyński*—w St. Petersburgu.
Antoni-Edward *Odyniec*.
Ludwik *Kondratowicz*—czł. ces. król. tow. nauk. Krak.
Gabryel *Firkowicz*.
Antoni *Zaleski*.
X. Józef *Bonkowski*.
Eugeniusz *Karnowicz*—w St. Petersburgu.

Доминикъ *Ходзько*.
 Каетанъ *Тамулевичъ*.
 Каноникъ Александръ *Вроблевскій*.
 Библіотекаръ ИМП. пуб. библ. Антонъ *Ивановскій* — въ СѢбургѣ.
 Владимиръ *Веселовскій*.
 Венцеславъ *Пржибыльскій*.
 Чл. Познан. об. люб. наукъ Іосифъ *Пржиборовскій* — въ Познани.

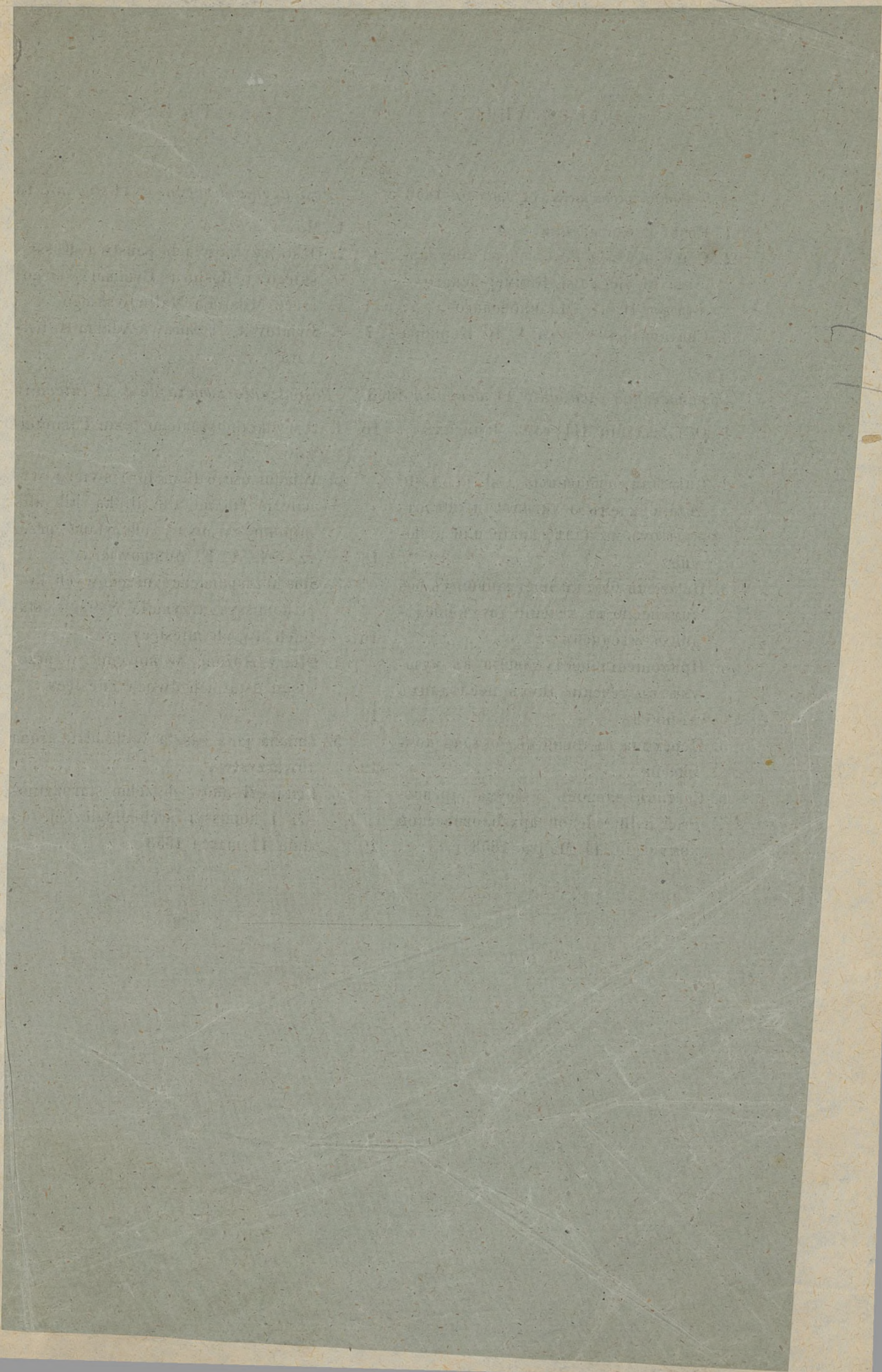
Dominik *Chodźko*.
 Kajetan *Tamulewicz*.
 Kanonik Alexander *Wróblewski*.
 Antoni *Iwanowski* — bibl. CES. publ. bibl. —
 w St. Petersburgu.
 Włodzimierz *Wiesiołowski*.
 Wacław *Przybyłski*.
 Józef *Przyborowski* — czł. tow. przyjac.
 nauk — w Poznaniu.

Печатать позволяется съ тѣмъ, чтобы по напечатаніи представлено было въ Ценсурный Комитетъ
 узаконенное число экземпляровъ. Вильно, 13 Марта 1858 года. Ценсоръ *Павелъ Кукольникъ*.

WILNO. Drukiem A. Marcinowskiego. — 1858.

СОДЕРЖАНІЕ.

TREŚĆ.

	Стран.		Stron.
<i>Годовое засѣданіе 11 января 1858 г.</i>		<i>Posiedzenie doroczne d. 11 stycznia 1858.</i>	
1. Речь председателя	1	1. Mowa prezesa	1
2. О древностяхъ Россійскаго государ- ства и Босфора Киммерійскаго— статья Н. И. Малиновскаго . . .	4	2. O starożytnościach państwa Rossyj- skiego i Bosforu Cymmeryjskiego; rzecz Mikołaja Malinowskiego . . .	4
3. Святovitъ—статья А. К. Киркора .	7	3. Światowit—rozprawa Adama H. Kir- kora	7
<i>Обыкновенное гасѣданіе 11 февраля 1858.</i>		<i>Posiedzenie zwyczajne d. 11 lutego 1858.</i>	
1. Объ изданіи III тома Записокъ . .	16	1. O wydaniu trzeciego tomu Pamiętni- ków	16
2. Свѣдѣнія сообщенныя дѣй. чл. А. Ф. Адамовичемъ о лигнитѣ и новоот- крытомъ металлѣ глинии или аллю- минѣ	16	2. Wiadomość o lignicie i świeżo wy- nalezionym metalu gliną lub alu- minium zwanym; odczytana przez rz. czł. A. F. Adamowicza . . .	16
3. Перечень бумагъ поступившихъ въ комиссію въ теченіи двухъ послѣ- днихъ мѣсяцевъ	16	3. Spis korespondencji urzędowych, któ- re komissya otrzymała w ciągu osta- tnich dwóch miesięcy	16
4. Приношенія поступившія въ музе- умъ въ теченіи двухъ послѣднихъ мѣсяцевъ	18	4. Ofiary złożone w muzeum w prze- ciągu ostatnich dwóch miesięcy . .	18
5. Перемена въ личномъ составѣ ком- мисіи	19	5. Zmiana jaka zaszła w składzie grona towarzystwa	19
6. Составъ членовъ музея древно- стей и Виленской археологической комиссіи 11 Марта 1858 г.	20	6. Lista członków muzeum starożytno- ści i komissyi archeologicznej, do dnia 11 marca 1858	2